

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

В. І. Любашенко, К. В. Громовенко

МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Одеса
Фенікс
2018

УДК 341: 339.727.22

*Рекомендовано Навчально-методичною радою
Міжнародного гуманітарного університету.
Протокол № 1 від 30.08.2018 р.*

Навчально-методичний посібник розробили і склали:

Любашенко В. І. - кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Міжнародного гуманітарного університету.

Громовенко К. В. - кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, директор інституту права, економіки та міжнародних відносин Міжнародного гуманітарного університету.

Рецензент – *Т. Р. Короткий*, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Любашенко В. І. Міжнародне інвестиційне право: навчально-методичний посібник / В. І. Любашенко, К. В. Громовенко. – Одеса: Фенікс, 2018. – 125 с.

У навчально-методичному посібнику викладені основні питання міжнародного інвестиційного права та міжнародного інвестиційного арбітражу, розкрито зміст тематики дисципліни з посиланнями на літературу та наведений перелік питань для іспиту. Навчально-методичний посібник призначений для студентів Інституту права, економіки та міжнародних відносин Міжнародного гуманітарного університету, також для практичних робітників у сфері правового регулювання транскордонного інвестування.

УДК 341: 339.727.22

© Любашенко В. І., Громовенко К. В., 2018

ВСТУП

Навряд чи якась інша галузь міжнародного права є настільки актуальною та, в той же час, досить дискусійною в сучасній доктрині як міжнародне інвестиційне право. Достатньо лише пригадати дебати щодо права держави на експропріацію, способів вирішення міжнародних інвестиційних суперечок, змісту стандартів захисту іноземних інвестицій, та взагалі щодо місця міжнародного інвестиційного права в публічному і приватному праві для відображення комплексності підходів та системності міжнародного інвестиційного права. То й не дивно, що ця галузь міжнародного права є складною, але одночасно й цікавою для вивчення та дослідження, що обов'язково потребує ґрунтовних знань з міжнародного публічного та приватного права. Більш того, основні особливості міжнародного інвестиційного права проявляються не лише у матеріальних нормах, а також у методах вирішення суперечок між державами та приватними особами в цій площині.

«Специфічність» міжнародного інвестиційного права зумовлює доволі низьку обізнаність професійних кіл з його нормативним регулюванням. Будучи лише підгалуззю міжнародного економічного права багато навчальних закладів не виокремлюють міжнародне інвестиційне право як окрему навчальну дисципліну, а включають його основи у курс «міжнародне економічне право». Тим не менш, про значущість правового регулювання міжнародних інвестиційних відносин свідчать наплив позовів у міжнародні арбітражні інституції з приводу порушення положень про захист інвестицій, величезний масив міжнародних інвестиційних угод, який тільки збільшується, та загальні тенденції наростання іноземного інвестування поміж державами. Актуальним залишається міжнародне інвестиційне право й для української реальності: починаючи з моменту здобуття незалежності Україна активно укладає міжнародні інвестиційні угоди (а також угоди, які, поміж інших, містять положення про захист іноземних інвестицій) і виступає учасником міжнародних інвестиційних арбітражних процесів. Усе це дозволяє говорити про міжнародне інвестиційне право як необхідний компонент сучасної правової освіти.

У наш час відчувається серйозний брак доктринальної україномовної та російськомовної літератури з тематики міжнародного інвестицій-

ного права, що компенсується значною кількістю англomовної літератури. Саме тому для вивчення міжнародного інвестиційного права не стільки бажаним, а необхідним є знання англійської мови. Проте можна з впевненістю говорити про розвиток науки міжнародного інвестиційного права та все зростаючу увагу до нього з боку науковців, адже в Україні з початку 90-х років минулого століття проводяться наукові дослідження як в цілому з правового регулювання питань іноземного інвестування, так і з окремих аспектів міжнародного інвестиційного права та процесу.

Цей посібник може бути використаний викладачами, аспірантами і студентами при проведенні семінарських (практичних) занять і для самостійної роботи.

У посібнику розглянуті основні теми міжнародного інвестиційного права та процесу, а також враховані останні актуальні питання, що зумовило виокремлення тем «Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві» та «Захист іноземних інвестицій під час збройних конфліктів». Враховуючи загальну кількість годин лекційних і семінарських занять деякі теми можуть бути залишені для самостійного вивчення. Лекційний курс є тезисним викладенням основного матеріалу лекцій. По кожній темі надано список основних питань для розгляду під час семінарського заняття, основна і додаткова література (основна є необхідною для цілісного аналізу теми), нормативні акти, положення яких повинні слугувати наочному уявленню студентів про конкретні елементи захисту іноземних інвестицій та основою для роботи під час семінарського заняття, судові та арбітражні справи, які ілюструють окремі питання теми, та завдання, які направлені на вдосконалення навичок глибинного аналізу студента.

Після успішного завершення вивчення цього курсу здобувач вищої освіти повинен уміти:

- найбільш актуальні теоретичні та практичні проблеми у сфері регулювання міжнародного інвестиційного права та процесу;
- застосовувати нормативні положення національного права та міжнародних договорів та інтерпретувати основні елементи міжнародного інвестиційного права, характеризувати різнобічні аспекти їхнього практичного застосування;
- використовувати методологічні засади правозастосування в міжнародному інвестиційному праві;

- обґрунтовано узагальнювати доцільність та ефективність використання різних процесуальних технік у процесі розгляду суперечок у сфері міжнародного інвестиційного права.

Вивчення дисципліни має сприяти формуванню у майбутніх фахівців професійного мислення, виробленню вміння і навичок щодо застосування і відбору норм міжнародного права та національного (як українського, так і іноземного) законодавства в аспекті регулювання приватноправових відносин у сфері інвестування, зокрема, у міжнародному інвестиційному арбітражі. Знання міжнародного інвестиційного права та вміння застосувати його положення на практиці є специфічними навичками сучасного юриста, які лише підтверджують його високу кваліфікацію та професійні навички.

РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ

№	ТЕМА	Денна	
		Лекц.	Сем.
1.	Поняття та природа міжнародного інвестиційного права	2	2
2.	Джерела міжнародного інвестиційного права	2	2
3.	Основні поняття міжнародного інвестиційного права. Визначення іноземної інвестиції та іноземного інвестора	2	4
4.	Допуск та впровадження іноземних інвестицій	2	2
5.	Абсолютні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями	2	2
6.	Відносні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями	2	2
7.	Експропріація та її види. Компенсація в міжнародному інвестиційному праві	2	4
8.	Регулювання інвестиційних відносин в межах міжнародних організацій	0	2
9.	Страховання іноземних інвестицій: міжнародне та національне правове регулювання	2	2
10.	Система вирішення суперечок в міжнародному інвестиційному праві	4	4
11.	Оподаткування та іноземні інвестиції	2	2
12.	Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві	2	2
13.	Захист іноземних інвестицій під час збройних конфліктів	2	2
	Всього:	26	32

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС З МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

ЛЕКЦІЯ 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

Поняття та особливості міжнародних економічних відносин. Міжнародне економічне право як особлива галузь міжнародного права. Склад міжнародного економічного права. Широкий та вузький підходи до визначення міжнародного економічного права.

Предмет міжнародного інвестиційного права. Інвестиційна діяльність як спеціальна форма економічних відносин. Необхідність міжнародно-правового регулювання іноземної інвестиційної діяльності.

Поняття інвестиції (капіталовкладення). Поняття та види іноземних (транскордонних) інвестицій. Прямі та непрямі (портфельні) інвестиції. Публічні (державні) та приватні інвестиції. Доктринальні підходи до визначення іноземних інвестицій. Національний та міжнародний підходи до тлумачення поняття іноземної інвестиції. Міжнародно-правові стандарти поняття іноземної інвестиції. Проблема узгодження єдиного визначення поняття іноземної інвестиції на глобальному рівні.

Економічні теорії іноземного інвестування (класична, залежності, та компромісна). Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки держави, суперечливість позитивності наслідків іноземного інвестування. Суверенні права держави в аспекті іноземних інвестицій.

Поняття та природа міжнародного інвестиційного права. Місце міжнародного інвестиційного права в галузі міжнародного економічного права. Приватно-правовий та публічно-правовий характер міжнародного інвестиційного права. Особливі ознаки міжнародного інвестиційного права.

Система міжнародного інвестиційного права. Проблема виокремлення процесуальної складової міжнародного інвестиційного права.

Теоретичні погляди на історію (еволюцію) міжнародного інвестиційного права. Періодизація (етапи становлення) міжнародного інвестиційного права. Доктринальні підходи до періодизації.

Витоки міжнародного інвестиційного права. Інвестиції та їхній захист у колоніальний період. Міжнародні договори про дружбу, торгів-

лю і навігацію. Інститут дипломатичного захисту іноземних інвестицій у міжнародному праві, його основні характеристики. Виникнення та правова природа мінімального стандарту поводження з іноземними інвестиціями. Передумови виникнення та правовий зміст доктрини Драго та доктрини Кальво.

Спроби кодифікації міжнародного інвестиційного права перед Другою світовою війною (проект Конвенції про поводження з іноземцями 1929 р.; проект Конвенції про відповідальність держав за шкоду, що виникла на території держав щодо особи або власності іноземців 1930 р. (Гарвардський проект)). Виникнення формули Халла, її складові.

Розвиток міжнародного інвестиційного права в період деколонізації. Положення щодо іноземного інвестування в Гаванському статуті Міжнародної торгової організації. Спроби кодифікації міжнародного інвестиційного права після Другої світової війни (Міжнародний кодекс МТП чесного поводження з іноземними інвестиціями 1949 р.; проект Конвенції про інвестиції закордоном 1959 р. (*Abs-Shawcross Draft Convention*); Другий Гарвардський проект 1961 р.).

Дебати щодо іноземних інвестицій на рівні Генеральної асамблеї ООН. Концепція постійного суверенітету над природними ресурсами та її відображення в резолюціях Генеральної асамблеї ООН. Поняття і причини виникнення Нового міжнародного економічного порядку. Хартія економічних прав і обов'язків держав 1974 р.

Створення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів. Робота Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) з кодифікації міжнародного інвестиційного права: Конвенція із захисту іноземної власності, Декларація щодо міжнародних інвестицій та багатонаціональних корпорацій. Лібералізація руху капіталу як головна ідея роботи ОЕСР.

Робота Ірано-американського трибуналу по претензіям. Значення практики Трибуналу для розвитку міжнародного інвестиційного права.

Створення Багатостороннього агентства гарантування інвестицій.

Поява сучасних двосторонніх інвестиційних угод. Укладення регіональних та секторальних угод, що містять правове регулювання іноземної інвестиційної діяльності (НАФТА, АСЕАН, Договір до Енергетичної хартії тощо).

Розвиток міжнародного інвестиційного права в межах Світової організації торгівлі (СОТ). Декларація Доха. Пов'язаність правового регулювання торгової та інвестиційної діяльності в межах СОТ.

Сучасні тенденції розвитку міжнародного інвестиційного права.

ЛЕКЦІЯ 2. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

Поняття, види та особливості джерел міжнародного інвестиційного права. Система джерел міжнародного інвестиційного права. Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН як авторитетний перелік джерел міжнародного публічного права. Дуалізм джерел міжнародного інвестиційного права.

Міжнародні договори як джерело міжнародного інвестиційного права. Види міжнародних договорів, що регулюють міжнародні інвестиційні правовідносини: багатосторонні, регіональні, двосторонні, універсальні, секторальні, процедурні. Багатосторонні міжнародні інвестиційні договори. Вашингтонська конвенція 1965 р. Сеульська конвенція 1985 р. Секторальні багатосторонні інвестиційні угоди. Договори СОТ, які стосуються інвестиційних відносин. Договір до Енергетичної хартії 1994 р. Особливість правового регулювання інвестиційних відносин договорами про вільну торгівлю.

Кодифікація міжнародного інвестиційного права. Спроби кодифікації норм міжнародного інвестиційного права. Сучасний стан кодифікації.

Двосторонні інвестиційні угоди про заохочення та захист інвестицій. Структура двосторонніх інвестиційних угод та пов'язаність їх норм. Основний зміст двосторонніх інвестиційних угод. Особливості правового регулювання інвестиційних відносин двосторонніми угодами.

Міжнародний звичай як джерело міжнародного інвестиційного права. Компоненти (складові) міжнародного звичаю. Проблеми визначення існування міжнародного звичаю та його змісту в міжнародному інвестиційному праві. Норми, які мають визначений статус міжнародного звичаю в міжнародному інвестиційному праві.

Загальні принципи права як джерело міжнародного інвестиційного права. Порівняний метод як основний засіб визначення існування та винайдення змісту загальних принципів права.

Судова та арбітражна практика як джерело міжнародного інвестиційного права. Практичний аспект розвитку судової та арбітражної практики та її вплив на формування міжнародних договорів у сфері міжнародного інвестиційного права. Сучасні тенденції судової та арбітражної практики.

Доктрина як джерело міжнародного інвестиційного права. «М'яке» право як джерело міжнародного інвестиційного права.

Національне законодавство як джерело міжнародного інвестиційного права. Використання національного законодавства в міжнародному інвестиційному арбітражі. Українське законодавство щодо іноземної інвестиційної діяльності.

ЛЕКЦІЯ 3. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА. ВИЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТОРА

Категоріальний апарат міжнародного інвестиційного права. Поняття держави походження інвестицій; держави, що приймає інвестиції. Визначення категоріального апарату у двосторонніх та багатосторонніх інвестиційних угодах.

Поняття іноземної інвестиції: теоретичні і практичні підходи. Поняття кваліфікованої інвестиції. Важливість визначення кваліфікованої інвестиції в практичному аспекті. Підходи (майновий та суб'єктний) до визначення іноземної інвестиції.

Визначення іноземної інвестиції у дво- та багатосторонніх міжнародних інвестиційних договорах. Види інвестицій, що охоплюються інвестиційними договорами. Визначення інвестиції у ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р. Види іноземних інвестицій, які підпадають під поняття інвестиції у ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р.

Юридичні техніки практичної кваліфікації іноземної інвестиції. Тести *Fedax* та *Salini*, їхні компоненти. Сучасні тести для кваліфікації іноземної інвестиції. Інтуїтивний та дедуктивний підходи до визначен-

ня інвестиції та їхнє застосування. Застосування подвійного (*double barrel*) тесту для кваліфікації іноземної інвестиції. Основні умови для застосування подвійного тесту.

Компоненти тестів для визначення іноземних інвестицій, їхнє практичне застосування. Відповідність місцевим законам, принцип добросовісності та принцип територіальності: зміст. Внесок в економічний розвиток держави як найбільш дискусійний елемент кваліфікації інвестиції. Судова та арбітражна практика щодо внеску в економічний розвиток держави.

Сучасні тенденції арбітражної практики щодо кваліфікації іноземної інвестиції. Рішення міжнародного арбітражного суду як окрема форма іноземної інвестиції.

Поняття іноземного інвестора. Поняття кваліфікованого інвестора.

Теорії кваліфікації національності іноземного інвестора. Визначення іноземного інвестора у ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р. Іноземний контроль як головний фактор кваліфікації національності юридичної особи. Національність інвестора, який володіє публічними функціями держави. Необхідна частка іноземного капіталу для кваліфікації іноземного інвестора.

Юридична техніка «зняття корпоративної вуалі» при кваліфікації національності іноземного інвестора: умови, за яких є необхідним застосування техніки, та ступінь (рівень) «зняття».

Jus (locus) standi іноземних інвесторів в аспекті міжнародних трибуналів. Питання наявності *jus standi* у міноритарних акціонерів. Масові (колективні) позови в практиці міжнародних трибуналів.

Положення про відмову в перевагах в інвестиційних угодах. Стаття 17 Договору до Енергетичної хартії. Компоненти положення про відмову в перевагах: відсутність істотної ділової активності та попереднє повідомлення з боку держави.

ЛЕКЦІЯ 4. ДОПУСК ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Поняття допуску, впровадження та доступу на ринок, їхній зв'язок з режимами поводження з іноземними інвестиціями. Суверенне право держави регулювати допуск іноземних інвестицій на власну територію.

Сучасні тенденції державного регулювання допуску та впровадження іноземних інвестицій.

Роль національного законодавства в регулюванні допуску та впровадження іноземних інвестицій. Види вимог, що висувуються до допуску та впровадження іноземних інвестицій національним законодавством: вимоги правового оформлення інвестиції, вимоги співпраці з національними інвесторами, вимоги капіталізації, вимоги щодо охорони навколишнього середовища, вимоги щодо експорту. Процедури контролю. Заборона допуску та впровадження іноземних інвестицій в окремі сектори. Національне регулювання допуску та впровадження інвестицій у сфері злиття і поглинання (*M&A*) як форми допуску.

Українське національне законодавство щодо допуску та впровадження іноземних інвестицій.

Правове регулювання допуску та впровадження іноземних інвестицій у багато- та двосторонніх інвестиційних угодах. Моделі допуску та впровадження іноземних інвестицій. Основні риси моделі контролюваного допуску іноземних інвестицій. Ліберальна модель допуску іноземних інвестицій. Зв'язок моделей з принципом недискримінації. Модель «позитивного переліку» (ГАТС). Правове регулювання допуску та впровадження іноземних інвестицій у ЄС як окрема регіональна модель.

Особливості сучасного етапу розвитку міжнародного інвестиційного права щодо допуску та впровадження іноземних інвестицій.

ЛЕКЦІЯ 5. АБСОЛЮТНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Види стандартів (режимів) поведінки з іноземними інвестиціями в міжнародному інвестиційному праві. Поняття абсолютних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. як головний засіб тлумачення абсолютних стандартів.

Стандарт справедливого та рівного поводження: договірна практика. Проблема тлумачення стандарту справедливого та рівного поводження. Підходи до розуміння стандарту: (1) ототожнення стандарту справедливого і рівного поводження з мінімальним стандартом пово-

дження; (2) наявність об'єктивних характеристик стандарту справедливого і рівного поводження; та (3) змінний («плаваючий») підхід.

Формула *Neer* у контексті порушення стандарту справедливого та рівного поводження. Необхідність наявності критерію недобросовісності. Дискусійність порушення стандарту справедливого та рівного поводження в процесуальній площині. Еволюційний характер стандарту в контексті першого підходу.

Законні очікування інвестору як головний елемент стандарту справедливого та рівного поводження згідно з об'єктивним підходом. Обов'язок активних дій держави щодо гарантування послідовності, відкритості і відсутності свавілля. Проблема визначення існування об'єктивного стандарту справедливого та рівного поводження у міжнародному звичаєвому праві.

Еволюційний характер стандарту справедливого та рівного поводження в контексті змінного підходу (відсутність необхідності застосування критеріїв).

Компоненти (зміст) стандарту справедливого і рівного поводження. Стандарт (алгоритм) аналізу порушення у справі *Lemire*. (1) Процесуальна справедливість як складова стандарту справедливого і рівного поводження. Порушення процесуальної справедливості *de facto*. Непрямі юридичні обов'язки в контексті процесуальної справедливості. (2) Принцип недискримінації як складова стандарту справедливого і рівного поводження. Елементи порівняльного аналізу в контексті потенціальної дискримінації: схожі обставини, різне поводження та наявність обґрунтування. (3) Відкритість влади по відношенню до іноземного інвестора як складова стандарту справедливого і рівного поводження. (4) Відмова в правосудді як порушення стандарту справедливого і рівного поводження: відмова від прийняття позову до розгляду, суттєва затримка в розгляді справи, адміністрування процесу явно неадекватним (незвичним) способом, і явне та навмисно неправильне застосування закону. (5) Стабільність підприємницького та юридичного середовища як дискусійний компонент стандарту справедливого і рівного поводження.

Стандарт повного захисту і безпеки іноземних інвестицій. Розуміння стандарту як фізичної безпеки іноземних інвестицій і необхідність запобіжних та корегуючих заходів з боку держави відповідно до принципу *due diligence*. Широкий підхід до розуміння стандарту по-

вного захисту і безпеки іноземних інвестицій: розширення захисту на торгіву та юридичну сферу. Доказування в контексті порушення стандарту повного захисту і безпеки іноземних інвестицій.

ЛЕКЦІЯ 6. ВІДНОСНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Поняття відносних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Порівняльний аналіз як головний метод практичного застосування відносних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями.

Стандарт (держави) найбільшого сприяння в контексті торгівельного права. Умова взаємності при застосуванні стандарту найбільшого сприяння. Виключення зі стандарту. Стандарт найбільшого сприяння у праві СОТ.

Проект статей про застереження держави найбільшого сприяння 1978 року Комісії міжнародного права ООН. Договірна практика стандарту найбільшого сприяння. Європейська та американська моделі застережень про найбільше сприяння.

Принцип *ejusdem generis* при застосуванні стандарту найбільшого сприяння: предметна сфера (права, що надаються; визначення інвестора та інвестиції в міжнародному договорі), суб'єктний бік та часові аспекти. Можливість відсилання до інших стандартів поведінки з іноземними інвестиціями.

Застосування стандарту найбільшого сприяння до аспектів вирішення суперечок: положення про необхідність звернення до місцевого суду та сплину певного часового проміжку, альтернативні норми щодо вирішення суперечок. Важливість текстуального оформлення застереження про найбільше сприяння: арбітражна практика.

Стандарт національного поведінки з іноземними інвестиціями. Договірна практика стандарту національного поведінки. Розповсюдження стандарту на етап передінвестиційної діяльності. Необхідність наявності схожих обставин для кваліфікації стандарту національного поведінки. Необхідність елементу конкуренції для ідентифікації схожих обставин. Сектори виробництва (надання послуг), які можливо порівнювати.

Принцип процесуальної економії при кваліфікації стандарту національного поведінки. Тест у справі *Pope & Talbot*. Застосування

стандарту у випадку коли компанія є єдиним представником сектору. Кваліфікація менш сприятливого поводження *de jure* і *de facto*. Важливість наміру держави при кваліфікації менш сприятливого поводження з іноземним інвестором.

ЛЕКЦІЯ 7. ЕКСПРОПРІАЦІЯ ТА ЇЇ ВИДИ. КОМПЕНСАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ

Поняття та розрізнення експропріації та націоналізації. Поняття вилучення майна в контексті експропріації іноземної власності. Історія експропріації та її нормативного оформлення. Сучасні державні плани (Болівія, Венесуела тощо) та тенденції експропріації.

Право на експропріацію майна як суверенне право держави. Концепція Нового міжнародного економічного порядку щодо експропріації. Питання розрізнення законної та незаконної експропріації. Умови законності експропріації та їх дискусійність: (1) суспільний інтерес; (2) належний процес; (3) відсутність дискримінації; та (4) виплата компенсації. Практика судових та арбітражних інституцій щодо необхідності наявності суспільного інтересу (мотивації) при експропріації. Виключення з елементу відсутності дискримінації щодо держав, що тільки здобули незалежність на прикладі рішення по справі *N. V. Verenigde Deli-Maatschapijen v. Deutsch-Indonesische Tabak-Handelsgesellschaft m.b.H.*

Права, що можуть бути предметом експропріації. Пов'язаність визначення інвестиції у міжнародному договорі з експропріацією. Визнані та надбані права. Доступ на ринок як майнове право. Розрізнення порушення державою контракту та акта експропріації при використанні владних повноважень. Права володіння в контексті практики Європейського суду з прав людини.

Поняття непрямої експропріації, її головні риси: безґрунтовне втручання, запобігання використанню чи позбавлення права власності. Договірна практика щодо непрямої експропріації. Судова та арбітражна практика щодо непрямої експропріації. Концепція істотного позбавлення при кваліфікації непрямої експропріації. Поняття «повзучої» експропріації. Експропріація *de jure* і *de facto*. Бездіяльність уряду як елемент «повзучої» експропріації.

Елементи аналізу непрямої експропріації: інтенсивність втручання до права власності, необов'язковість збагачення держави, негативні наслідки для інвестора, законність, відкритість та послідовність, захист законних очікувань інвестора, пропорційність, і відсутність дискримінації. Доктрина «тільки наслідки» (*sole effect doctrine*).

Розрізнення регулятивних заходів держави та актів експропріації. Застосування тесту пропорційності у практиці Європейського суду з прав людини. Законна мета регулятивного заходу в контексті заходів оподаткування, охорони навколишнього середовища та захисту культурних цінностей.

Теорії компенсації за акти експропріації в міжнародному інвестиційному праві: (1) повна компенсація; (2) часткова компенсація; та (3) відсутність необхідності компенсації. Формула Халла та її включення в міжнародні договори.

Справедлива ринкова вартість як головний метод обчислення компенсації за акти експропріації. Часові аспекти застосування методу справедливої ринкової вартості. Можливість договірної оформлення методу обчислення компенсації між інвестором та державою. Умови та особливості застосування технік (1) дискontованого потоку грошової суми, (2) ліквідаційної вартості та (3) відновної вартості заміщення для обчислення справедливої ринкової вартості майнових прав.

Заборона незаконного збагачення як головний принцип компенсації. Умови для зменшення компенсації та її фактична можливість. *Chorzów dictum* в контексті незаконної експропріації: компенсація збитку, що виник (*damnum emergens*), та упущеної вигоди (*lucrum cessans*).

ЛЕКЦІЯ 8. СТРАХУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Характеристики ризиків іноземних інвестицій. Поняття та особливості політичних (некомерційних) ризиків іноземних інвестицій. Концепція нового міжнародного економічного порядку і «криза довіри» 1960-70-х рр. Парадокс політичних ризиків іноземного інвестування у сучасному світі. Правові заходи (гарантії) захисту інвестора від політичних ризиків.

Страхування як засіб захисту іноземного інвестора. Види ризиків іноземного інвестування. Види страхування: публічне (державне та міжнародне) і приватне; національне, регіональне та міжнародне. Інститут суброгації та його особливості в міжнародному інвестиційному праві. Важливість розмежування страхової гарантії та інших інструментів захисту іноземного інвестора.

Національна система страхування іноземних інвестицій на прикладі Корпорації закордонних приватних інвестицій США (*US Overseas Private Investment Corporation*). Структура Корпорації. Принципи діяльності Корпорації. Вимоги, що висуваються до інвестора (страхувальника). Процедура отримання страхової гарантії Корпорації. Види ризиків (та їх зміст), на які надається гарантія Корпорацією: (1) неконвертованість валюти, (2) націоналізація та експропріація, (3) політичне насилля.

Регіональна система страхування іноземних інвестицій на прикладі Міжарабської корпорації з надання інвестиційних гарантій. Структура та особливості правового статусу Корпорації. Види страхового забезпечення, що надаються Корпорацією. Вимоги, що висуваються до інвестора (страхувальника). Процедура отримання страхової гарантії Корпорації. Види ризиків (та їх зміст), на які надається гарантія Корпорацією: (1) неконвертованість валюти, (2) націоналізація та експропріація, (3) війна та громадянські заворушення.

Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій як міжнародна система страхування інвестицій. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р. Правовий статус та цілі діяльності Агентства. Структура Агенства та повноваження органів: Рада керуючих, Рада директорів, Президент і персонал. Акціонерний капітал. Голосування в межах Агентства. Розподілення держав по групах. Принципи діяльності та особливості внутрішніх правил Агентства. Загальна структура операцій Агентства.

Вимоги, що висуваються до інвестора (страхувальника). Види ризиків (та їх зміст), на які надається гарантія Агентством: (1) ризик конвертації, пов'язаний з переведенням валют, (2) ризик експропріації, (3) ризик порушення договору, (4) ризик війни і громадянських заворушень. Процедура отримання страхової гарантії Агенства.

ЛЕКЦІЯ 9. СИСТЕМА ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧОК У МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ

Особливості суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Міждержавні суперечки: інститут дипломатичного захисту та його особливості. Інвестиційні суперечки в межах Міжнародного Суду ООН та інших міжнародних судових інституцій.

Інвестиційні суперечки типу «інвестор – держава». Проблема правосуб'єктності іноземного інвестора у міжнародному процесі. Основні методи вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Альтернативні (позасудові) методи вирішення суперечок. Міжнародний інвестиційний арбітраж як головний метод вирішення суперечок типу «інвестор – держава».

Поняття міжнародного інвестиційного арбітражу. Переваги і недоліки інституту арбітражу в аспекті вирішення інвестиційних суперечок. Форми арбітражного провадження. Основні арбітражні інститути, які розглядають інвестиційні суперечки, та особливості арбітражного процесу в їх межах.

Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних суперечок (Центр) як спеціалізована арбітражна установа. Структура Центру. Способи врегулювання інвестиційних суперечок у межах Центру. Загальна характеристика арбітражної процедури вирішення інвестиційних суперечок у межах Центру.

Юрисдикція арбітражного трибуналу Центру: предметна, суб'єктна та часова. Згода сторін на розгляд суперечки як основа юрисдикції арбітражного трибуналу (у процесі на основі міжнародних угод): форми вираження. Положення про вичерпання місцевих засобів правового захисту. Положення про необхідність переговорів. Положення *fork in the road*. Поняття *treaty shopping* та вирішення проблеми.

Особливості юрисдикції арбітражних трибуналів у процесі на основі контракту між інвестором і державою. Стабілізаційне застереження, арбітражне застереження та застереження про вибір права: їх основні компоненти. Теорія інтернаціоналізації контракту.

Право, що застосовується арбітражними трибуналами Центру: матеріальне та процесуальне. Можливість сторін обрати матеріальне право, що застосовується в арбітражному процесі. Застосування національного права в арбітражному процесі. Застосування арбітражних та судових рішень в арбітражному процесі. Конвенція про порядок вирі-

шення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р. Правила арбітражної процедури Центру 2006 р. Вирішення інвестиційних суперечок за іншими правилами процедури (Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 2013 р., Арбітражний регламент Арбітражного інститута Торгової палати м. Стокгольм 2017 р. тощо).

Процедура призначення арбітрів. Статус, роль і функції арбітрів Центру. Кваліфікаційні вимоги до арбітру Центру. Процедура відводу та заміни арбітра. Поняття та зміст вимог незалежності та неупередженості арбітра. Стандарти *Amco* та *Vivendi*. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо конфлікту інтересів у міжнародному арбітражу 2014 р.

Попередній розгляд справи. Питання біфуркації (розділення) процесу. Заперечення сторін щодо наявності компетенції трибуналу розглядати суперечку. Доктрина *kompetenz-kompetenz*. Заходи забезпечення позову (*interim measures*). Повноваження національних судів та арбітражних інституцій щодо розгляду питання про заходи забезпечення. Проблемні аспекти визнання та приведення до виконання рішень арбітражних трибуналів про заходи забезпечення позову.

Процедура розгляду аргументів сторін. Зустрічні позови в інвестиційному арбітражі. Представники сторін у процесі. Доказування в інвестиційному арбітражному провадженні. Письмові докази. Повноваження трибуналу щодо витребування доказів. Участь свідків і експертів у арбітражному провадженні. Тягар доказування. Стандарти релевантності та значущості доказів. Допустимість доказів. Оцінка доказів арбітражем: тести (1) балансу можливостей та (2) внутрішнього переконання. Участь третіх сторін в арбітражному провадженні. Інститут *Amicus Curiae*.

Види рішень арбітражних трибуналів. Необхідність обґрунтування рішення. Окремі думки арбітрів. Визнання та виконання рішення трибуналів: режими (1) Вашингтонської конвенції 1965 р., (2) Конвенції ООН про визнання і приведення до виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йоркської конвенції) 1958 р., (3) міжнародної інвестиційної угоди.

Процедура та підстави для тлумачення, перегляду та анулювання (скасування) рішення арбітражного трибуналу Центра. Призначення Комітету *ad hoc* для розгляду питання аналювання рішення. Підстави

для скасування рішення: (1) створення арбітражу неналежним способом; (2) перевищення повноважень арбітражем; (3) підкуп одного з арбітрів; (4) суттєвий відступ арбітражем від правил процедури; та (5) відсутність обґрунтування рішення арбітражу.

Додаткові засоби (*Additional Facilities*) вирішення інвестиційних суперечок за допомогою Центру: особливі випадки та способи вирішення суперечок. Особливості процедури: Правила додаткових засобів Центру 2006 р.

ЛЕКЦІЯ 10. ОПОДАТКУВАННЯ ТА ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Загальна характеристика проблеми оподаткування іноземних інвестицій: межі регулятивної функції держави щодо оподаткування. Зв'язок податків та іноземної інвестиційної діяльності: політичний та економічний вплив. Поняття податку та види податків, до яких застосовується міжнародне регулювання. Зв'язок податків та стандартів (режимів) захисту іноземних інвестицій. Проблема практичного застосування податкових механізмів. Нормативне регулювання податкових питань: міжурядові податкові, торгові та інвестиційні договори.

Проблема механізмів вирішення суперечок щодо оподаткування іноземних інвестицій. Потуги ОЕСР та погляди держав щодо впровадження міжнародного податкового арбітражу. Конвенція ЄС про уникнення подвійного оподаткування у зв'язку з коригуванням прибутків асоційованих підприємств (Конвенція ЄС про арбітраж) 1990 р.

Зв'язок гарантій захисту іноземних інвестицій та питань оподаткування. Техніки мінімізації податкового навантаження та межі законного застосування. Застосування стандарту (режиму) справедливого та рівного поводження з іноземними інвестиціями до питань оподаткування: юридичний та практичний аспекти. Застосування державою доктрини «фіктивної транзакції» у цілях відмови у наданні податкових переваг. Значення сталої практики застосування податкового законодавства в контексті порушення стандарту справедливого та рівного поводження з іноземними інвестиціями.

Застосування стандартів (режимів) національного поводження та держави найбільшого сприяння до аспектів оподаткування. Виключення податкових питань зі сфери регулювання міжнародних інвестицій-

них угод: загальні та спеціальні випадки. Сумісність податкового законодавства та інвестиційних угод. Зобов'язання держави щодо уникнення прийняття дискримінаційних положень у податковому законодавстві.

Оподаткування та експропріація: співвідношення та практика. Трирівневий тест (суттєва втрата; порушення законних очікувань інвестора; характер урядових дій) при оцінці непрямой експропріації в контексті оподаткування. Ст. VII проекту Багатосторонньої інвестиційної угоди ОЕСР 1998 р. Експропріація в аспекті оподаткування у Збірці права США. Поняття бенчмаркінгу: мінімальні стандарти, «кращі практики», «добре врегульоване» законодавство та практика держави, «червона межа», індикатори юридичної та фактичної дискримінації.

Процедура «адміністративного фільтру» (*tax filter*) щодо позовів з питань оподаткування інвестицій. Положення щодо «адміністративного фільтру» у Договорі до Енергетичної хартії 1994 р. і Північноамериканській угоді про вільну торгівлю 1992 р.

Оподаткування іноземних інвестицій у контексті інвестиційних контрактів. «Парасолькове» та стабілізаційне застереження. Застосування стабілізаційного застереження до податкового законодавства та практики його тлумачення та застосування (дій податкових органів).

ЛЕКЦІЯ 11. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНВЕСТОРА В МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ

Конфлікт інтересів держави, що приймає іноземні інвестиції, та інтересів багатонаціональних корпорацій, що інвестують. Концепція Нового міжнародного економічного порядку в аспекті захисту інтересів держави, що приймає інвестиції. Промова Президента Чилі Сальвадора Альєнде у ГА ООН 4 грудня 1972 р. Бхопальська катастрофа 1984 р.

Поняття та зміст соціальної відповідальності інвестора в міжнародному інвестиційному праві. Нормативно-правові акти, які регулюють питання соціальної відповідальності інвестора. Потуги міжнародних організацій щодо кодифікації норм про соціальну відповідальність інвестора. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.

Дотримання прав людини як складова соціальної відповідальності інвестора. Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини 2011 р (Прин-

ципи Раггі). Трудові стандарти як складова соціальної відповідальності інвестора. Декларація ВОП про основоположні принципи і права людини на роботі 1998 р. Стандарти захисту навколишнього середовища в контексті соціальної відповідальності інвестора. Вплив діяльності багатонаціональних корпорацій на довкілля та захисту інтересів держави на прикладі інвестицій *Chevron/Texaco* в Еквадор і подальшого процесу щодо їхнього негативного впливу. Нормативне закріплення стандартів соціальної відповідальності інвестора у міжнародному праві.

Впровадження положень про соціальну відповідальність інвестора в міжнародні інвестиційні угоди: (1) рекомендаційні застереження щодо імплементації стандартів соціальної відповідальності інвестора в законодавство держав, (2) застереження про пряму соціальну відповідальність інвестора. Особливості функціонування положень про соціальну відповідальність інвестора в міжнародних інвестиційних угодах.

Наявні механізми моніторингу за виконанням стандартів соціальної відповідальності інвесторів у міжнародних інвестиційних угодах та тенденції їх вдосконалення. Механізми моніторингу в межах міжнародних організацій: ООН і ОЕСР.

Механізми захисту інтересів держави від недобросовісної поведінки інвесторів: боротьба проти корупції за доктриною *clean hands*. Принцип *ex turpi causa non oritur actio*. Обов'язок інвестора щодо прозорості наданої інформації. Застосування заборони несправедливого збагачення в контексті соціальної відповідальності інвестора.

ЛЕКЦІЯ 12. ЗАХИСТ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Право держави на експропріацію приватної власності як невід'ємне право держави. Використання державою цього права під час війни. Обмеження права на експропріацію в міжнародному інвестиційному праві та міжнародному гуманітарному праві.

Співвідношення міжнародного інвестиційного права та міжнародного гуманітарного права: наявність колізій правового регулювання захисту іноземних інвестицій як приватної власності під час воєнних дій. Підходи в доктрині щодо вирішення колізій між нормами інвестиційного права та гуманітарного права. Застереження в інвестиційних угодах щодо юридичної сили норм угоди.

Міжнародне гуманітарне право щодо поводження з приватною власністю. Режими поводження з приватною власністю:

- режим міжнародного збройного конфлікту,
- режим окупації,
- режим неміжнародного збройного конфлікту.

Особливості правового регулювання поводження з власністю воюючої сторони (публічною і приватною).

Застосування гарантій захисту іноземних інвестицій, що містяться в інвестиційних угодах, під час збройних конфліктів. Застосування стандарту повного захисту і безпеки іноземних інвестицій під час збройних конфліктів. Особливості застосування принципу *due diligence* при оцінці запобіжних та корегуючих заходів з боку держави. Види застережень, які застосовуються під час збройних конфліктів: (1) недискримінаційне (компенсаційне) застереження, (2) воєнне застереження, (3) застереження про надзвичайний стан. Особливості та обмеження застосування застережень на практиці.

Дія міжнародних інвестиційних угод під час збройних конфліктів. Проект статей про наслідки військових конфліктів для міжнародних договорів 2008 р. Положення угоди, які припиняють свою дію з початком збройного конфлікту. Процедура припинення дії інвестиційної угоди.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття, зміст і особливості міжнародних економічних відносин. Інвестиція (капіталовкладення) як одна з форм міжнародних економічних відносин.
2. Міжнародне економічне право: поняття і зміст. Вузьке та широке розуміння міжнародного економічного права. Склад міжнародного економічного права.
3. Поняття міжнародного інвестиційного права, його предмет.
4. Місце інвестиційного права в галузі міжнародного економічного права. Приватно-правовий та публічно-правовий характер міжнародного інвестиційного права. Особливості нормативного регулювання в міжнародному інвестиційному праві.
5. Поняття «інвестиція» та «іноземна інвестиція». Доктринальні підходи до розуміння іноземних інвестицій. Сучасна договірна практика визначення поняття іноземних інвестицій (загальна характеристика).
6. Принципи міжнародного інвестиційного права.
7. Історія правового регулювання міжнародних інвестиційних правовідносин до Другої світової війни.
8. Еволюція міжнародного інвестиційного права після Другої світової війни.
9. Система міжнародного інвестиційного права як галузі права. Процесуальна складова міжнародного інвестиційного права.

Основна література

1. Фархутдинов, И. З. Международное инвестиционное право: теория и практика применения. М.: Волтерс Клувер, 2005.
2. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
3. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.

4. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
5. Mills, A. Antinomies of Public and Private at the Foundations of International Investment Law and Arbitration // Journal of International Economic Law. Vol. 14, No. 2, 2011. P. 469-503.
6. Лисица, В. Н. Принципы международного инвестиционного права // Вестник НГУ. Серия: Право. Том 3, Вып. 1, 2007. С. 117-123.

Додаткова література

1. Доронина, Н. Г., Семилютин, Н. Г. Международное частное право и инвестиции: науч.-практ. исслед. М.: Юридическая фирма "Контракт"; Волтерс Клувер, 2011.
2. Лазебник, Л. Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008.
3. Лисица, В. Н. Правовое регулирование инвестиционных отношений: теория, законодательство и практика применения: Монография; Рос. акад. наук, Ин-т философии и права СО РАН; М-во образования и науки РФ, Новосибирский гос. ун-т. Новосибирск, 2011.
4. International Investment Law and Development: Bridging the Gap / Edited by Schill, S. W., Tams, C. J., & Hofmann, R. Edward Elgar Publishing, 2015.
5. International Investment Law and History / Edited by Schill, S. W., Tams, C. J., & Hofmann, R. Edward Elgar Publishing, 2018.
6. Leal-Arcas, R. International Trade and Investment Law: Multilateral, Regional and Bilateral Governance. Edward Elgar Publishing, 2010.
7. The evolving international investment regime: expectations, realities, options / Edited by José E. Alvarez and Karl P. Sauvant; with Kamil Gérard Ahmed and Gabriela del P. Vizcaino. Oxford University Press, 2011.
8. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.
9. Голубенко, І. І. Міжнародно-правове регулювання інвестиційних відносин: поняття капіталу та інвестицій // Право і суспільство. 2014, № 6.1(2). С. 90-96.

10. Котляр, О. І. Регулювання права власності за міжнародним правом // Форум права. 2012, № 4. С. 515-520.
11. Рибій, О. В. Становлення та розвиток міжнародно-правового захисту іноземних інвестицій // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2007. № 8 (70). С. 122-131.
12. Світлична, Ю. О. Правова сутність поняття інвестицій та інвестиційної діяльності // Форум права. 2017, № 2. С. 112–116.
13. Штефан В. Право защиты инвестиций как элемент международного права развития // ДПП ИМП. Выпуск 2 (2013) 1. С. 157-217.
14. Davies, A. Scoping the Boundary Between the Trade Law and Investment Law Regimes: When Does a Measure Relate to Investment? // Journal of International Economic Law. Vol. 15, No. 3, 2012. P. 793-822.
15. Pauwelyn, J. At the Edge of Chaos? Foreign Investment Law as a Complex Adaptive System, How It Emerged and How It Can Be Reformed // ICSID Review. Vol. 29, No. 2, 2014. P. 372–418.
16. Salacuse, J. W. Making transnational law work through regime-building: the case of international investment law; *in*: Making Transnational Law Work in the Global Economy. Essays in Honour of Detlev Vagts / Edited by Pieter H. F. Bekker, Rudolf Dolzer, Michael Waibel. Cambridge University Press, 2010.
17. Schill, S. W. & Djanic, V. Wherefore Art Thou? Towards a Public Interest-Based Justification of International Investment Law // ICSID Review: Foreign Investment Law Journal. Vol. 33, No. 1, Winter 2018. P. 29-55.

Нормативні акти

1. Алжирські угоди 1981 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
4. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
5. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
6. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.

7. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994 р.
8. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
9. Декларація ОЕСР щодо міжнародних інвестицій та мультинаціональних корпорацій 1976 р.
10. Резолюція ГА ООН 1803 (XVII) «Невід'ємний суверенітет над природними ресурсами», прийнята 14 грудня 1962 р. Док. ООН A/RES/1803 (XVII).
11. Резолюція ГА ООН 1803 (XXIX) «Хартія економічних прав і обов'язків держав», прийнята 12 грудня 1974 р. Док. ООН A/RES/3281 (XXIX).

Завдання

1. Проаналізуйте на основі правових, економічних та статистичних досліджень позитивний та негативний вплив процесу іноземного інвестування на економічний розвиток, становлення демократичного суспільства, впровадження трудових та екологічних стандартів захисту в окремих державах. Базуючись на проведеному аналізі виокремте позитивні та негативні наслідки втілення теорії економічного лібералізму в сучасному міжнародному праві. Запропонуйте міжнародно-правові засоби зменшення негативного впливу процесу іноземного інвестування.
2. Простежте еволюцію концепції Нового міжнародного економічного порядку в міжнародному праві, вирізнивши підвалини її виникнення, умови, які обґрунтували її втілення в міжнародно-правових актах, та причини занепаду. Проаналізуйте існуючі міжнародно-правові акти з метою пошуку положень, на формулювання яких безпосередньо вплинула концепція Нового міжнародного економічного порядку (зокрема, через аналіз документів, що формулюють концепцію сталого розвитку).
3. На основі доктрини порівняйте обґрунтування публічно-правової і приватно-правової природи міжнародного інвестиційного права. Зверніть увагу не тільки на розрізнення інтересів іноземного інвестора і держави, а також на теоретичні засади вирізнення природи галузі права.
4. Проаналізуйте місце і роль принципів міжнародного права (зок-

рема, у формулюванні Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами у відповідності до Статуту ООН 1970 р.) у нормативному регулюванні інвестиційних відносин. Наведіть приклади прямого впливу згаданих принципів на формулювання положень міжнародного інвестиційного права.

ТЕМА 2. ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття, види та особливості джерел міжнародного інвестиційного права. Система джерел міжнародного інвестиційного права та їхня дуалістична природа.
2. Кодифікація міжнародного інвестиційного права.
3. Міжнародні договори як головне джерело міжнародного інвестиційного права. Класифікація міжнародних договорів у сфері іноземних інвестицій. Основні угоди в міжнародному інвестиційному праві. Особливості регулювання двосторонніми угодами іноземної інвестиційної діяльності.
4. Міжнародний звичай як джерело міжнародного інвестиційного права.
5. Судова та арбітражна практика в міжнародному інвестиційному праві. Проблема визнання судової та арбітражної практики як джерела міжнародного інвестиційного права. Сучасні тенденції судової та арбітражної практики.
6. Національне законодавство як джерело міжнародного інвестиційного права. Законодавство України про іноземне інвестування.
7. «М'яке право» як джерело міжнародного інвестиційного права.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. International Investment Law. The Sources of Rights and Obligations / Ed. by Tarcisio Gazzini, Eric De Brabandere. Leiden, Boston: Martin Nijhoff Publishers, 2012.

3. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
4. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
5. Дударець, Д. В. Джерела міжнародно-правового регулювання інвестиційних відносин в Україні // Судова апеляція. 2016, № 2. С. 90-100.
6. Якубовська, Н. О. Міжнародні інвестиційні угоди: історія виникнення та еволюція // Актуальні проблеми політики. Одеса, 2009, Вип. 36. С. 93-101.

Додаткова література

1. Доронина, Н. Г., Семилютин, Н. Г. Международное частное право и инвестиции: науч.-практ. исслед. М.: Юридическая фирма "Контракт"; Волтерс Клувер, 2011.
2. Фархутдинов, И. З. Международное инвестиционное право: теория и практика применения. М.: Волтерс Клувер, 2005.
3. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
4. Hepburn, J. Domestic Law in International Investment Arbitration. Oxford University Press, 2017.
5. International Investment Law and Soft Law / Edited by Andrea K. Bjorklund, August Reinisch. Edward Elgar Publishing, 2012.
6. Trinh Hai Yen. The Interpretation of Investment Treaties / International Litigation in Practice, Vol. 7. Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2014.
7. Рибій, О. В. Двосторонні угоди про сприяння і взаємний захист інвестицій: загальна характеристика та порядок укладання // Зовнішня торгівля: право та економіка. 2006, № 2 (25). С. 84-91.
8. Alschner, W. The Investment Component of Trade Agreements; *in* Handbook of International Trade Agreements: Country, Regional and Global Approaches / Edited by Robert E. Looney. Routledge, 2018.
9. Brewer, T. L., and Young, S. Investment Issues at the WTO: The Architecture of Rules and Settlement of Disputes // Journal of International Economic Law. Vol. 1, Issue 3, 1998. P. 457-470.
10. Charlotin, D. The Place of Investment Awards and WTO Decisions

- in International Law: A Citation Analysis // Journal of International Economic Law. Vol. 20, 2017. P. 279-299.
11. Dolzer, R. The European Approach to BITs // ICSID Review. Vol. 24, Is. 2, 2009. P. 368-399.
 12. Gazzini, T. The Role of Customary International Law in the Field of Foreign Investment // Journal of World Investment & Trade. Vol. 8, 2007. P. 691-715.
 13. Harrison, J. The International Law Commission and the Development of International Investment Law // Edinburgh School of Law Research Paper No. 2012/27.
 14. Ishikawa, T. Provisional Application of Treaties at the Crossroads between International and Domestic Law // ICSID Review. Vol. 31, Is. 2, 2016. P. 270-289.
 15. Reed, L. The *De Facto* Precedent Regime in Investment Arbitration: A Case for Proactive Case Management // ICSID Review. Vol. 25, Is. 1, 2010. P. 95-103.
 16. Yuejiao, Z. The Asian Approach to Bilateral Investment Treaties for the Protection and Promotion of Foreign Investment // ICSID Review. Vol. 24, No. 2, 2009. P. 400-408.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р.
3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
4. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
5. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
6. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
7. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994р.
8. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
9. Декларація ОЕСР щодо міжнародних інвестицій та мультинаціональних корпорацій 1976 р.
10. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. № 1540а-ХІІ.

11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII.
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 №1560-XII.
13. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР.

Завдання

1. Визначте роль модельних двосторонніх інвестиційних угод в практиці держав та їхнє значення для розвитку міжнародного інвестиційного права. Увагу слід приділити правовим наслідкам формулювання положень у таких угодах та можливості їхньої зміни (практику таких змін) у ході переговорів між державами при укладенні двосторонньої інвестиційної угоди.
2. Проаналізуйте вплив арбітражної практики на формулювання положень дво- та багатосторонніх інвестиційних угод, їхню зміну та перегляд. Наведіть практичні приклади зміни правової політики держави в сфері іноземного інвестування через винесення важливого арбітражного рішення. Сформулюйте основні фактори, які слугують чинниками для наявності динамічного впливу арбітражної практики на зміну інвестиційних угод, та наслідки цього процесу.
3. Дослідіть вплив доктрини міжнародного інвестиційного права на розвиток договірної та арбітражної практики (зверніть увагу на роботи К. Шроера – *Christoph H. Schreuer*; Р. Долцера – *Rudolf Dolzer*; та Я. Броунлі – *Ian Brownlie*). Визначте фактори, які дозволяють говорити про вплив доктрини на формулювання договірних положень міжнародного інвестиційного права. Узагальніть сучасні тенденції розвитку доктрини міжнародного інвестиційного права та її роль у його розвитку.
4. Простежте еволюцію українського законодавства щодо іноземного інвестування. Які загальні тенденції властиві розвитку законодавства про іноземні інвестиції з 90-х років минулого століття до сьогодні? Яким чином змінювалися стандарти захисту іноземних інвестицій в Україні? Які фактори суспільного життя України безпосередньо вплинули на розвиток законодавства про іноземні інвестиції?

**ТЕМА 3. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО
ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА. ВИЗНАЧЕННЯ
ІНОЗЕМНОЇ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНОЗЕМНОГО
ІНВЕСТОРА (4 год.)**

Питання до семінарського заняття

1. Важливість визначення поняття іноземної інвестиції в теорії і на практиці. Поняття кваліфікованої інвестиції.
2. Майновий та суб'єктний підходи до іноземної інвестиції: основні риси, які характеризують підходи. Об'єднання підходів у договірній практиці.
3. Договірна практика визначення наявності іноземної інвестиції згідно з поняттям міжнародних договорів. Види іноземних інвестицій, які підпадають під регулювання ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р.
4. Інтуїтивний та дедуктивний підходи до визначення іноземної інвестиції в практиці інвестиційних трибуналів. Тести *Fedax* та *Salini*.
5. Застосування подвійного (*double-barelled*) тесту для визначення наявності іноземної інвестиції.
6. Внесок в економічний розвиток держави як найбільш дискусійний елемент визначення іноземної інвестиції. Справа *Malaysian Historical Salvors* у контексті внеску в економічний розвиток держави.
7. Головні елементи тестів для визначення наявності іноземної інвестиції: відповідність місцевим законам, принцип добросовісності та територіальний принцип.
8. Поводження з арбітражним рішенням як з іноземною інвестицією.
9. Поняття іноземного інвестора (кваліфікованого інвестора). Національність іноземного інвестора: підходи до визначення щодо фізичних та юридичних осіб.
10. Застосування техніки «зняття корпоративної вуалі» у контексті кваліфікації національності іноземного інвестора.
11. *Jus (locus) standi* іноземних інвесторів.
12. Положення про відмову в перевагах. Необхідні елементи для застосування положення про відмову в перевагах.

Основна література

1. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
2. Schreuer, C. Article 25 // ICSID Review. Vol. 12, No. 1, 1997. P. 60-150.
3. Schreuer, C. Commentary on the ICSID Convention // ICSID Review. Vol. 11, No. 2, 1996. P. 318-492.
4. Mistelis, Loukas A. Award as an Investment: The Value of an Arbitral Award or the Cost of Non-Enforcement // ICSID Review. Vol. 28, No. 1, 2013. P. 64–87.

Додаткова література

1. Гармоза, А. П. Арбитраж на основании международных инвестиционных соглашений: вопросы компетенции. М.: Инфотропик Медиа, 2012.
2. Лазебник, Л. Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008.
3. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
4. Comeaux, P. and Kinsella, N. Protecting Foreign Investment under International Law: Legal Aspects of Political Risk. Dobbs Ferry, NY, Oceana Publications, 1997.
5. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
6. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. OECD, 2008.
7. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
8. UNCTAD. Scope and Definition. Series on issues in international investment agreements II. New York and Geneva, United Nations, 2011.
9. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.
10. Alexandrov, S. A. The “Baby-Boom” of Treaty-Based Arbitrations and the Jurisdiction of ICSID Tribunals: Shareholders as “Investors”

- and Jurisdiction Ratione Temporis // The Law and Practice of International Courts and Tribunals. Vol. 4, 2005. P. 19-59.
11. Feldman, M. Setting Limits on Corporate Nationality Planning in Investment Treaty Arbitration // ICSID Review. Vol. 27, No. 2, 2012. P. 281–302.
 12. Gastrell, L. and Cannu, P.-J. L. Procedural Requirements of ‘Denial-of-Benefits’ Clauses in Investment Treaties: A Review of Arbitral Decisions // ICSID Review. Vol. 30, No. 1, 2015. P. 78–97.
 13. Klemm, U. Investment through Third Countries: State Practice and Needs of Investors // ICSID Review. Vol. 24, Is. 2, 2009. P. 528-533.
 14. Rubins, N. The Notion of “Investment” in International Investment Arbitration; *in*: Arbitrating Foreign Investment Disputes / Edited by N. Horn. The Hague, Kluwer Law International, 2004.
 15. Schreuer, C. Nationality of Investors: Legitimate Restrictions vs. Business Interests // ICSID Review. Vol. 24, Is. 2, 2009. P. 521-527.
 16. Sedlak, D., and Sinclair, A. C. Nationality of individual investors in ICSID Arbitration // International Arbitration Law Review. Vol. 6, 2004. P. 191.
 17. Sornarajah, M. Portfolio Investments and the Definition of Investment // ICSID Review. Vol. 24, Is. 2, 2009. P. 516-520.
 18. Stern, B. The Contours of the Notion of Protected Investment // ICSID Review. Vol. 24, Is. 2, 2009. P. 534-551.

Нормативні акти

1. Алжирські угоди 1981 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
4. Договір про спільну інвестиційну площу КОМЕСА 2007 р.
5. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
6. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
7. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
8. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.

9. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. Проаналізуйте визначення іноземної інвестиції та іноземних інвесторів в українських двосторонніх інвестиційних угодах (договорах). Чим відрізняються формулювання понять у різних договорах? Якими чинниками обумовлено включення різних формулювань іноземної інвестиції та іноземного інвестора в договори, учасником яких є Україна? Які наслідки мають різні формулювання для правового захисту українських інвестицій закордоном?
2. Проаналізуйте практику інвестиційних трибуналів щодо техніки «зняття корпоративної вуалі» в аспекті (1) умов, за наявності яких інвестиційний арбітраж повинен застосувати цю техніку та (2) ступеня (рівня) «зняття корпоративної вуалі». Зверніть увагу на рішення Міжнародного Суду ООН у справі *Barcelona Traction*. Викоремте сучасні тенденції практики застосування техніки «зняття корпоративної вуалі».

Арбітражні справи

1. *Abaclat and Others v. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/5 (раніше *Giovanna a Beccara and Others v. The Argentine Republic*).
2. *Alpha Projektholding GmbH v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/07/16.
3. *Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania*, ICSID Case No. ARB/05/22.
4. *Joy Mining Machinery Limited v. Arab Republic of Egypt*, ICSID Case No. ARB/03/11.
5. *Malaysian Historical Salvors, SDN, BHD v. The Government of Malaysia*, ICSID Case No. ARB/05/10.
6. *Pac Rim Cayman LLC v. Republic of El Salvador*, ICSID Case No. ARB/09/12.
7. *Plama Consortium Limited v. Republic of Bulgaria*, ICSID Case No. ARB/03/24.
8. *Saba Fakes v. Republic of Turkey*, ICSID Case No. ARB/07/20.

9. *Saipem S.p.A. v. The People's Republic of Bangladesh*, ICSID Case No. ARB/05/07.
10. *Sempra Energy International v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/02/16.
11. *SGS Société Générale de Surveillance S.A. v. Islamic Republic of Pakistan*, ICSID Case No. ARB/01/13.
12. *Tokios Tokelés v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/02/18.
13. *Vacuum Salt Products Ltd. v. Republic of Ghana*, ICSID Case No. ARB/92/1.
14. *Yukos Universal Limited (Isle of Man) v. The Russian Federation*, UNCITRAL, PCA Case No. AA 227.

ТЕМА 4. ДОПУСК ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття допуску та впровадження інвестицій, загальна характеристика та їхній зв'язок з режимами поводження з іноземними інвестиціями.
2. Роль національного законодавства у регулюванні допуску та впровадження іноземних інвестицій. Види вимог, що висуваються до допуску та впровадження іноземних інвестицій національним законодавством.
3. Моделі допуску та впровадження іноземних інвестицій у багатосторонніх інвестиційних угодах: модель контрольованого допуску та ліберальна модель.
4. Правове регулювання допуску та впровадження іноземних інвестицій у ГАТС (модель «позитивного переліку»).
5. Правове регулювання допуску та впровадження іноземних інвестицій у Європейському Союзі. Випадки заборони чи обмеження допуску та впровадження іноземних інвестицій приймаючою державою.
6. Українське законодавство щодо допуску та впровадження іноземних інвестицій.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. The Legal Protection of Foreign Investment: A Comparative Study / Edited by Wenhua Shan. Hart Publishing, 2012.
3. UNCTAD. Admission and Establishment. Series on issues in international investment agreements. New York and Geneva, United Nations, 2002.
4. Пузанова, Г. Й. Порівняльний аналіз правового регулювання допуску іноземних інвестицій в економіку України та зарубіжних країн // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. №14, том 2, 2015. С. 4-8.
5. Juillard, P. Freedom of Establishment, Freedom of Capital Movements, and Freedom of Investment // ICSID Review. Vol. 15, Is. 2, 2000. P. 322–339.

Додаткова література

1. Дораев, М. Г. Допуск иностранных инвесторов в стратегические отрасли экономики (правовые основы). М.: Инфотропик медиа, 2012.
2. Матюшенко, І. Ю., Божко, В. П. Іноземні інвестиції: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2005.
3. Фархутдинов, И. З. Международное инвестиционное право: теория и практика применения. М.: Волтерс Клувер, 2005.
4. Dimopoulos, A. EU Foreign Investment Law. Oxford University Press, 2011.
5. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
6. Muchlinski, P. Multinational Enterprises and the Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2007.
7. Pollan, T. The Legal Framework for the Admission of FDI. Eleven International Publishing, 2006.
8. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.

9. Heinemann, A. Government Control of Cross-Border M&A: Legitimate Regulation or Protectionism? // Journal of International Economic Law. Vol. 15(3), 2012. P. 843–870.
10. Conklin, D., and Lecraw, D. Restrictions on Foreign Ownership during 1984–1994: Developments and Alternative policies // Transnational Corporations. Vol. 6(1), 1997. P. 1-30.
11. Golub, S. Measures of Restrictions on Inward Foreign Direct Investment for OECD Countries // OECD Economies Department Working Paper No. 357 ECO/WKP (2003) 11.

Нормативні акти

1. Андійський кодекс іноземних інвестицій 1971 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р.
4. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
5. Договір про функціонування ЄС 2007 р.
6. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
7. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
8. Кодекс лібералізації поточних невидимих операцій ОЕСР (OECD/C(61)95).
9. Кодекс лібералізації руху капіталу ОЕСР (OECD/C(61)96).
10. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 19.
11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 29.
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 №1560-XII//Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47.

Завдання

1. На прикладі різних держав проаналізуйте механізм контролю з боку держави за зливанням та поглинанням в аспекті допуску іноземних інвесторів на національний ринок. Які органи виконують відповідні функції? В аспекті їхньої компетенції, в чому проявляються відмінності? Якими засобами правового захисту володіють іно-

земні інвестори в різних державах? Зверніть увагу на конкретні справи (зокрема, проект поглинання *Suez* італійською компанією *ENEL* у 2006-2008 роках; проект поглинання *Firstgold* китайською компанією *Northwest Non-Ferrous International Investment* у 2009 році).

2. Проаналізуйте чинне українське законодавство в аспекті заборони допуску іноземних інвесторів у окремі сектори української економіки. Якими факторами обумовлюється заборона на допуск іноземних інвесторів? Також зверніть увагу на поняття природних монополій в українському законодавстві.

Судові та арбітражні справи

1. *Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/87/3.
2. *Centros Ltd v Erhvervs-OG Selskabsstyrelsen*, Case C-212/97 [1999] 2 CMLR 551.
3. *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd*, Case C-167/01 [2005] 3 CMLR 937;
4. *Uberseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*, Case C-208/00 [2005] 1 CMLR 1.

ТЕМА 5. АБСОЛЮТНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Види стандартів поведінки з іноземними інвестиціями в міжнародному інвестиційному праві, особливості їхнього функціонування. Поняття абсолютних і відносних стандартів (режимів) поведінки з іноземними інвестиціями.
2. Стандарт (режим) справедливого і рівного поведінки. Підходи до розуміння стандарту: ототожнення з мінімальним стандартом поведінки з інвестиціями, об'єктивний підхід, «плаваючий» підхід.
3. Законні очікування інвестора як головний елемент визначення порушення стандарту справедливого і рівного поведінки. Зміст стандарту: процесуальна справедливість, недискриміна-

ція, відкритість, стабільність підприємницького та юридичного середовищ.

4. Стандарт (режим) повного захисту і безпеки. Підходи до розуміння стандарту (режиму) повного захисту і безпеки.
5. Види контрактних застережень, що надають інвесторові додатковий захист. Поняття «парасолькового» застереження, механізм його функціонування. Арбітражна практика застосування «парасолькового застереження».
6. Поняття стабілізаційного застереження, його функції. Питання легальності включення в контракт стабілізаційного застереження.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
3. Kalicki, J. and Medeiros, S. Fair, Equitable and Ambiguous: What Is Fair and Equitable Treatment in International Investment Law? // ICSID Review. Vol. 22, Is. 1, 2007. P. 24–54.
4. Schreuer, C. Full Protection and Security // Journal of International Dispute Settlement. Vol. 1, No. 2, 2010. P. 353–369.

Додаткова література

1. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
2. Alvarez, J. The Public International Law Regime Governing International Investment. Ail-Pocket, 2011.
3. Diehl, A. The Core Standard of International Investment Protection: Fair and Equitable Treatment. Kluwer Law International, 2012.
4. Dumberry, P. The Fair and Equitable Treatment Standard: A Guide to NAFTA Case Law on Article 1105. Kluwer Law International, 2013.
5. International Investment Law and Comparative Public Law / Edited by Stephan W. Schill. Oxford University Press, 2010.
6. Kläger, R. 'Fair and Equitable Treatment' in International Investment Law. Cambridge University Press, 2011.

7. Newcombe, A. P., and Paradell, L. *Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment*. Kluwer Law International, 2009.
8. Paparinskis, M. *The International Minimum Standard and Fair and Equitable Treatment / Oxford Monographs in International Law*. Oxford University Press, 2013.
9. UNCTAD. *Fair and Equitable Treatment. UNCTAD Series on Issues in International InvestmentAgreements II*. New York and Geneva, 2012.
10. Wang, G. *International Investment Law: A Chinese Perspective*. Routledge, 2015.
11. Weiler, T. *The interpretation of international investment law: equality, discrimination, and minimum standards of treatment in historical context*. Leiden: Brill, 2013.
12. Bronfman, M. K. *Fair and Equitable Treatment: an Evolving Standard // Max Planck Yearbook of United Nations Law*. Vol. 10, 2006. P. 609-680.
13. Fietta, S. *Expropriation and the 'Fair and Equitable' Standard: The Developing Role of Investors' 'Expectations' in International Investment Arbitration // Journal of International Arbitration*. Vol. 23, No. 5, 2006. P. 375-399.
14. Hamamoto, S. *Parties to the 'Obligations' in the Obligations Observance ('Umbrella') Clause // ICSID Review*. Vol. 30, No. 2, 2015. P. 449-464.
15. Kill, T. *Don't Cross the Streams: Past and Present Overstatement of Customary International Law in Connection with Conventional Fair and Equitable Treatment Obligations // Michigan Law Review*. Vol. 106, 2008. P.853-880.
16. Muchlinski, P. *'Caveat Investor'?: the Relevance of the Conduct of the Investor Under the Fair and Equitable Treatment Standard // The International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 55, No. 3, 2006. P. 527-557.
17. Schreuer, C. *Fair and Equitable Treatment in Arbitral Practice // Journal of World Investment & Trade*. Vol. 6.3, 2005. P. 357-386.
18. Yannaca-Small, C. *Fair and Equitable Treatment Standard in International Investment Law // OECD Working Papers on International Investment No 2004/3*.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. Проведіть порівняльний аналіз рішень арбітражів по справах *Urbaser S.A. and Consorcio de Aguas Bilbao Bizkaia, Bilbao Biskaia Ur Partzuergoa v. The Argentine Republic* та *Impregilo S.p.A. v. Argentine Republic* в аспекті застосування трибуналами положень про стандарт справедливого і рівного поводження. Чим викликано різне тлумачення положень про згаданий стандарт (враховуючи однакові факти справи)? Зверніть увагу на обґрунтування тлумачення стандарту в тексті самих рішень.
2. Співвіднесіть поняття мінімального стандарту поводження з іноземними інвестиціями і стандарту справедливого і рівного поводження з погляду доктрини міжнародного інвестиційного права. Зверніть увагу на підготовчу роботу Комісії міжнародного права ООН з цього питання. На основі проведеного дослідження узагальніть основні напрямки співвідношення зазначених стандартів. Які погляди вчених знайшли підтвердження та продовження в судовій та арбітражній практиці? Як доктрина з цього питання впливає на вирішення конкретних справ в арбітражі?

Судові та арбітражні справи

1. *Alex Genin, Eastern Credit Limited, Inc. and A.S. Baltoil v. The Republic of Estonia*, ICSID Case No. ARB/99/2.
2. *Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/87/3.
3. *Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania*, ICSID Case No. ARB/05/22.
4. *Deutsche Bank AG v. Democratic Socialist Republic of Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/09/2.

5. *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*, Judgment, I.C.J. Reports 1989, p.15.
6. *Joseph Charles Lemire v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/06/18.
7. *Loewen Group, Inc. and Raymond L. Loewen v. United States of America*, ICSID Case No. ARB(AF)/98/3.
8. *Merrill and Ring Forestry L.P. v. Canada*, ICSID Case No. UNCT/07/1.
9. *Mondev International Ltd. v. United States of America*, ICSID Case No. ARB(AF)/99/2.
10. *Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada*, UNCITRAL.
11. *Técnicas Medioambientales Tecmed, S.A. v. The United Mexican States*, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2.
12. *TECO Guatemala Holdings, LLC v. Republic of Guatemala*, ICSID Case No. ARB/10/23.
13. *Waste Management, Inc. v. United Mexican States* ('Number 2'), ICSID Case No. ARB(AF)/00/3.
14. *Wena Hotels Ltd. v. Arab Republic of Egypt*, ICSID Case No. ARB/98/4.
15. *White Industries Australia Limited v. The Republic of India*, UNCITRAL, Final Award of 30 November 2011.

ТЕМА 6. ВІДНОСНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття відносних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Застосування порівняльного методу для кваліфікації відносних стандартів.
2. Стандарт (режим) найбільшого сприяння. Еволюція стандарту в міжнародному інвестиційному праві.
3. Практика кваліфікації стандарту (режиму) найбільшого сприяння. Поняття принципу *ejusdem generis*, особливості його застосування.
4. Процедурний аспект кваліфікації стандарту (режиму) найбільшого сприяння.
5. Стандарт (режим) найбільшого сприяння в праві СОТ: застосування до торгових та інвестиційних правовідносин.
6. Стандарт (режим) національного поведінки з іноземними інвестиціями.

7. Необхідність наявності схожих обставин для практичного застосування стандарту (режиму) національного поводження. Кваліфікація менш сприятливого поводження з іноземними інвестиціями.

Основна література

1. Newcombe, A. P. and Paradell, L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. Kluwer Law International, 2009.
2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. The Principle of National Treatment in International Economic Law: Trade, Investment and Intellectual Property / Edited by Anselm Kamperman Sanders. Edward Elgar Publishing, 2014.
4. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
5. UNCTAD. Most Favoured Nation Treatment. UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. New York and Geneva, 2011.

Додаткова література

1. Final report of Study Group on the Most-Favoured-Nation clause. UN Doc. A/CN.4/L.852. Annex to: UN International Law Commission. Report on the work of the sixty-seventh session (2015).
2. Mitchell, A. D., Heaton, D., & Henckels, C. Non-Discrimination and the Role of Regulatory Purpose in International Trade and Investment Law. Edward Elgar Publishing, 2016.
3. Nikièma, S. H. The Most-Favoured-Nation Clause in Investment Treaties (IISD Best Practices Series). International Institute for Sustainable Development, 2017.
4. Weiler, T. The interpretation of international investment law: equality, discrimination, and minimum standards of treatment in historical context. Brill, 2013.
5. Cole, T. The Boundaries of Most Favored Nation Treatment in International Investment Law // Michigan Journal of International Law. Vol. 33, 2012. P. 537-586.

6. Dumberry, P. The Importation of the FET Standard through MFN Clauses: An Empirical Study of BITs // ICSID Review. Vol. 32, Is. 1, 2017. P. 116–137.
7. Freyer, D. H., and Herlihy, D. Most-Favored-Nation Treatment and Dispute Settlement in Investment Arbitration: Just How “Favored” is “Most-Favored”? // ICSID Review. Vol. 20, Is. 1, 2005. P. 58–83.
8. Houde, M.-F., and Pagani, F. Most-Favoured-Nation Treatment in International Investment Law // OECD Working Papers on International Investment No 2004/02.
9. Uchkunova, I. and Temnikov, O. Toss out the Baby and Put the Water to Bed: On MFN Clauses and the Significance of Treaty Interpretation // ICSID Review. Vol. 30, Is. 2, 2015. P. 414–436.
10. Wallace, D. Jr., and Bailey, D. B. The Inevitability of National Treatment of Foreign Direct Investment with Increasingly Few and Narrow Exceptions // Cornell International Law Journal. Vol. 31, Iss. 3, 1998. P. 615-630.

Нормативні акти

1. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
2. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
3. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. У вигляді покрокової інструкції зробіть алгоритм дій (аналізу фактичних обставин) арбітра при кваліфікації менш сприятливого поводження з іноземним інвестором. Зверніть увагу на варіативність потенційного положення інвестора на ринку та необхідність застосування принципу процесуальної економії в межах арбітражного процесу.
2. Порівняйте положення про стандарт найбільшого сприяння та практику його застосування в торгових та інвестиційних угодах. У чому різняться арбітражна та судова практика застосування вказа-

ного стандарту (режиму) у згаданих сферах (окрім специфіки регулювання конкретних правовідносин)? Чи однакові наявні обмеження застосування стандарту (режиму) в згаданих сферах?

Арбітражні справи

1. *ADF Group Inc. v. United States of America*, ICSID Case No. ARB (AF)/00/1.
2. *Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/87/3.
3. *Bayindir Insaat Turizm Ticaret Ve Sanayi A.S. v. Islamic Republic of Pakistan*, ICSID Case No. ARB/03/29.
4. *Camuzzi International S.A. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/03/2/
5. *CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina*, ICSID Case No. ARB/01/8.
6. *Empresas Lucchetti, S.A. and Lucchetti Peru, S.A. v. The Republic of Peru*, ICSID Case No. ARB/03/4 (також відома як: *Industria Nacional de Alimentos, A.S. and Indalsa Perú S.A. v. The Republic of Peru*).
7. *Emilio Agustín Maffezini v. The Kingdom of Spain*, ICSID Case No. ARB/97/7.
8. *Gas Natural SDG, S.A. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/03/10.
9. *International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States*, UNCITRAL.
10. *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
11. *Methanex Corporation v. United States of America*, UNCITRAL.
12. *Plama Consortium Limited v. Republic of Bulgaria*, ICSID Case No. ARB/03/24.
13. *Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada*, UNCITRAL.
14. *Ronald S. Lauder v. The Czech Republic*, UNCITRAL.
15. *Salini Costruttori S.p.A. and Italstrade S.p.A. v. Kingdom of Morocco*, ICSID Case No. ARB/00/4.
16. *Siemens A.G. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/02/8.
17. *Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona, S.A. and Vivendi*

Universal, S.A. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/19 (раніше *Aguas Argentinas, S.A., Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona, S.A. and Vivendi Universal, S.A. v. Argentine Republic*).

18. *Telenor Mobile Communications A.S. v. The Republic of Hungary*, ICSID Case No. ARB/04/15.

ТЕМА 7. ЕКСПРОПРІАЦІЯ ТА ЇЇ ВИДИ. КОМПЕНСАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ (4 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття націоналізації та експропріації. Історія та сучасні тенденції експропріації в міжнародному інвестиційному праві.
2. Право держави на експропріацію іноземних інвестицій як складова суверенітету держави. Умови законності експропріації. Поява та зміст формули Халла.
3. Види майнових прав, що можуть бути предметом експропріації.
4. Пряма та непряма експропріація: особливості кваліфікації. Договірна та судова практика непрямої експропріації. Основні елементи кваліфікації непрямої експропріації.
5. Поняття та зміст «повзучої» експропріації.
6. Бездіяльність держави (державних органів) як форма непрямої експропріації.
7. Проблема розрізнення регулятивних заходів держави та актів непрямої експропріації.
8. Відповідальність держави за порушення норм міжнародного інвестиційного права щодо експропріації. Головні доктрини компенсації в міжнародному інвестиційному праві.
9. Договірна практика визначення компенсації за акти експропріації.
10. Справедлива ринкова вартість як головний метод визначення компенсації за акти експропріації. Підходи до розрахунку компенсації за методом справедливої ринкової вартості.
11. Судова та арбітражна практика щодо притягнення до відповідальності за порушення норм міжнародного інвестиційного права щодо експропріації та обчислення компенсації.

12. Компенсація за порушення норм міжнародного інвестиційного права, не пов'язаних з експропріацією іноземних інвестицій.

Основна література

1. Newcombe, A. P., and Paradell, L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. Kluwer Law International, 2009.
2. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
3. UNCTAD. Expropriation: UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. UN, 2012. UNCTAD/DIAE/IA/2011/7.
4. Ball, M. Assessing Damages in Claims by Investors Against States // ICSID Review. Vol. 16, Is. 2, 2001. P. 408–429.
5. Newcombe, A. The Boundaries of Regulatory Expropriation in International Law // ICSID Review. Vol. 20, Is. 1, 2005. P. 1–57.
6. Лабин, Д. К., Юхно, А. С. Основания для выплаты компенсации в международных инвестиционных разбирательствах // Московский журнал международного права. №4 (88), 2012. С.116-126.

Додаткова література

1. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
2. Коссак, В. М. Експропріація і вилучення майна: європейська судова практика // Право України. №1, 2016. С. 93-100.
3. Ліщина І. Непряма експропріація майна в рішеннях інвестиційних арбітражів та ЄСПЛ // Юридична газета. № 46 (492), 2015.
4. Dasgupta, R. International Interplay: The Future of Expropriation Across International Dispute Settlement. Cambridge Scholars Publishing, 2013.
5. Dolzer, R., and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
6. Escarcena, S. L. Indirect Expropriation in International Law (Leuven Global Governance series). Edward Elgar Publishing, 2014.
7. International Investment Law and Arbitration: Leading Cases from the ICSID, NAFTA, Bilateral Investment Treaties and Customary International Law / Edited by Weiler, T. Cameron May, 2005.

8. Kantor, M. Valuation for Arbitration: Compensation Standards, Valuation Methods and Expert Evidence (1st ed.). Kluwer Law International, 2008.
9. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
10. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
11. The Routledge Handbook of Contemporary Issues in Expropriation / Edited by Frances Plimmer, William McCluskey (1st ed.). Routledge, 2018.
12. Sampliner, Gary H. Arbitration of Expropriation Cases Under U.S. Investment Treaties - A Threat to Democracy or the Dog That Didn't Bark? // ICSID Review. Vol. 18, Is. 1, 2003. P. 1–43.
13. Schreuer, C. The Concept of Expropriation under the ETC and other Investment Protection Treaties; *in* Investment arbitration and the energy charter treaty, transnational dispute management / Edited by C. Ribiero (Vol. 2). Huntington, NY: JurisNet, 2006. P. 108-159.
14. Smutny, A. C. Some Observations on the Principles Relating to Compensation in the Investment Treaty Context // ICSID Review. Vol. 22, Is. 1, 2007. P. 1-23.
15. Wei, S. Expropriation in Transition: Evolving Chinese Investment Treaty Practices in Local and Global Contexts // Leiden Journal of International Law. Vol. 28(3), 2015, P. 579-604.
16. Yannaca-Small, C. "Indirect Expropriation" and the "Right to Regulate" in International Investment Law // OECD Working Papers on International Investment No 2004/04.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.
4. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
5. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.

6. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
7. Керівництво Всесвітнього банку щодо поводження з прямими іноземними інвестиціями 1992 р.
8. Резолюція ГА ООН 1803 (XVII) «Невід’ємний суверенітет над природними ресурсами», прийнята 14 грудня 1962 р. Док. ООН A/RES/1803 (XVII).
9. Резолюція ГА ООН 1803 (XXIX) «Хартія економічних прав і обов’язків держав», прийнята 12 грудня 1974 р. Док. ООН A/RES/3281 (XXIX).

Завдання

1. На основі арбітражної практики порівняйте особливості кваліфікації порушення стандарту (режиму) справедливого і рівного поводження та заборони експропріації (вилучення майна) у контексті законних очікувань інвестора. Який ступінь втручання в майнові права кваліфікується як вилучення майна (і чи існує мінімальний рівень, який розмежовує ці два поняття)? Окресліть загальні підходи у практиці розрізнення порушення заборони експропріації (вилучення майна) та стандарту (режиму) справедливого і рівного поводження.
2. Дослідіть договірну основу діяльності та практику Ірано-американського трибуналу по претензіям. Які особливості нормативного регулювання містять Алжирські угоди 1981 р.? Які рішення та чому стали визначними для розвитку міжнародного інвестиційного права в аспекті експропріації?
3. На основі практики Європейського суду з прав людини окресліть загальні особливості застосування принципу пропорційності в контексті вилучення майна. Яким чином у практиці згаданого суду співвідносяться принцип пропорційності та розрізнення регулятивних заходів і вилучення майна? Зверніть увагу також на категорію заходів контролю за власністю у практиці Європейського суду з прав людини.

Судові та арбітражні справи

1. *American International Group, Inc. v. The Islamic Republic of Iran*, 4 Iran-U.S. C.T.R. 96, Award No. 93-2-3, 19 December 1983.
2. *Case Concerning the Factory in Chorzów (Germany v. Poland)* (1927) P.C.I.J., Ser. A, No. 9.
3. *CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina*, ICSID Case No. ARB/01/8.
4. *Ethyl Corporation v. The Government of Canada*, UNCITRAL.
5. *Generation Ukraine, Inc. v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/00/9.
6. *LIAMCO v. The Government of the Libyan Arab Republic*, YCA 1981, at 89 et seq.
7. *Lithgow and Others v. The United Kingdom*, 9006/80; 9262/81; 9263/81; 9265/81; 9266/81; 9313/81; 9405/81, European Court of Human Rights, 24 June 1986.
8. *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
9. *Mike Campbell (Pvt) Limited and Others v Zimbabwe* (2008) AHRLR 199 (SADC 2008).
10. *N.V. Verenigde Deli-Maatschappijen v. Deutsch-Indonesische Tabak-Handelsgesellschaft m.b.H.*, District Court of Bremen (13 Apr. 1959), Court of Appeals of Bremen (Aug 21, 1959), 28 I.L.R. 16 (1963).
11. *Norwegian Shipowners' Claims, Norway v United States*, Award, (1922) I RIAA 307, ICGJ 393 (PCA 1922), 13th October 1922, Permanent Court of Arbitration [PCA].
12. *Papamichalopoulos v Greece* (Series A, No 260-B; Application No 14556/89) European Court of Human Rights (1993) 16 EHRR 440 24 JUNE 1993.
13. *Phillips Petroleum Co. Iran v. Iran et al.*, 21 IRAN-U.S. C.T.R., at 79 et seq.
14. *Sporrong and Lönnroth v Sweden, Sporrong and Lönnroth v Sweden*, Judgment, Merits, App no 7151/75 (A/52), App no 7152/75 (A/52), IHRL 36 (ECHR 1982), 23rd September 1982, European Court of Human Rights [ECHR].
15. *Técnicas Medioambientales Tecmed, S.A. v. The United Mexican States*, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2.
16. *Tippetts, Abbott, McCarthy, Stratton v. TAMS-AFFA*, 6 IRAN-U.S. C.T.R., at 219 et seq.

ТЕМА 8. РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВІДНОСИН В МЕЖАХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Особливості міжнародної системи правового регулювання іноземного інвестування. Міжнародні організації та багатосторонні угоди, що регулюють інвестиційну діяльність.
2. Діяльність ООН у сфері міжнародного інвестиційного права. Особливості діяльності Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).
3. Діяльність СОТ у сфері міжнародного інвестиційного права. Міжнародні угоди СОТ, що регулюють інвестиційну діяльність та її окремі аспекти.
4. Вплив міжнародних організацій та інституцій на лібералізацію міжнародного інвестиційного права. Міжнародний валютний фонд і Всесвітній банк. Поняття «вашингтонського консенсусу».
5. Діяльність Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у сфері правового регулювання інвестиційної діяльності. Особливості актів, що приймаються ОЕСР. Вплив керівництв ОЕСР на правове регулювання іноземних інвестицій у державах, що не входять до ОЕСР.
6. Регіональні угоди. Інвестиційні угоди Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Договір Північноамериканської зони торгівлі (НАФТА).
7. Особливості правового регулювання іноземної інвестиційної діяльності в Європейському союзі (ЄС).

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. Regionalism in International Investment Law / Edited by Leon E. Trakman and Nicola W. Ranieri. Oxford University Press, 2013.
3. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.

4. Thomas L. Brewer, Stephen Young. Investment Issues at the WTO: The Architecture of Rules and Settlement of Disputes // Journal of International Economic Law. Vol. 1, Issue 3, 1998. P. 457-470.

Додаткова література

1. Белоглазев, А. И. Защита инвестиций, право Европейского Союза и международное право. К.: Таксон, 2010.
2. Alvarez, J. International Organizations as Law-makers. Oxford University Press, 2005.
3. Bücheler, G. Proportionality in Investor–State Arbitration. Oxford University Press, 2015.
4. Caliskan, Y. The Development of International Investment Law: Lessons from the OECD MAI Negotiations and Their Application to a Possible Multilateral Agreement on Investment. Dissertation.com, 2008.
5. Dimopoulos, A. EU Foreign Investment Law. Oxford University Press, 2011.
6. Elgar Encyclopedia of International Economic Law / Edited by Cotter, T., & Schefer, K. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2017.
7. International Investment Law and Arbitration: Leading Cases from the ICSID, NAFTA, Bilateral Investment Treaties and Customary International Law / Edited by Weiler, T. Cameron May, 2005.
8. International Investment Law and the Global Financial Architecture / Edited by Tams, C. J., Schill, S. W., & Hofmann, R. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2017.
9. Leal-Arcas, R. International Trade and Investment Law: Multilateral, Regional and Bilateral Governance. Edward Elgar Publishing, 2010.
10. Kurtz, J. The WTO and International Investment Law: Converging Systems. Cambridge University Press, 2016.
11. NAFTA Investment Law and Arbitration: Past Issues, Current Practice, Future Prospects / Edited by Todd Weiler. Ardsley, N.Y. : Transnational Publishers, 2004.
12. Regulation of Foreign Investment: Challenges to International Harmonization / Edited by Zdenek Drabek, Petros Mavroidis. Singapore: World Scientific Publishing, 2013.

13. UNCTAD. The Rise of Regionalism in International Investment Policymaking: Consolidation or Complexity? 2013. UNCTAD/WEB/DIAE/PCB/2013/8.
14. UNCTAD. The Role of International Investment Agreements in Attracting Foreign Direct Investment to Developing Countries / UNCTAD Series on International Investment Policies for Development, 2009. UNCTAD/DIAE/IA/2009/5.
15. Бойчук Р. П. Основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС // Право та інноваційне суспільство. № 2, 2015 С. 22-31.
16. Alschner, W. Regionalism and Overlap in Investment Treaty Law – Towards Consolidation or Contradiction? // Journal of International Economic Law. Vol. 17, No. 2, 2014. P. 271-298.
17. Cho, S. and Kurtz, J. The Limits of Isomorphism: Global Investment Law and the ASEAN Investment Regime // Chicago Journal of International Law. Vol. 17(2), 2016. P. 341-369.
18. Fouret, J. The World Bank and ICSID: Family or Incestuous Ties? // International Organizations Law Review. Vol. 4, 2007. P. 121-144.

Нормативні акти

1. Андійський кодекс іноземних інвестицій 1971 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р.
4. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
5. Договір про функціонування ЄС 2007 р.
6. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
7. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994р.
8. Кодекс лібералізації поточних невидимих операцій ОЕСР (OECD/C(61)95).
9. Кодекс лібералізації руху капіталу ОЕСР (OECD/C(61)96).

Завдання

1. Проаналізуйте рішення по справі *Achmea B.V. v. The Slovak Republic* (рішення інвестиційного арбітражу від 7 грудня 2012 р., рішення Великої палати Суду ЄС від 6 березня 2018 р.) у контексті гармонізації права ЄС. Визначте наслідки означеного рішення для системи вирішення суперечок у міжнародному ін-

вестиційному праві та в контексті відповідальності держав. Яким чином треба співвіднести загальне міжнародне право та право ЄС у контексті вирішення суперечок типу інвестор-держава? Проаналізуйте також наслідки означеного рішення для системи двосторонніх угод між державами-членами ЄС включно та третіми державами.

2. Проаналізуйте положення про поведження з іноземними інвестиціями в Угоді про транстихоокеанське стратегічне економічне співробітництво 2016 р. та проєкт Трансатлантичної угоди про вільну торгівлю. У чому особливість правового регулювання іноземних інвестицій у межах цих торгових угод (зверніть увагу на положення про вирішення суперечок)? Які спільні риси містять ці угоди та які відмінні? На основі аналізу угод позначте позитивні та негативні риси правового регулювання іноземних інвестицій у їх межах.
3. Проаналізуйте питання валютного регулювання іноземних інвестицій у межах Міжнародного валютного фонду (МВФ). Які нормативні акти МВФ стосуються іноземних інвестицій? Яким чином регулювання МВФ слугує меті гарантування захисту іноземних інвестицій?

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Поняття некомерційних (політичних) ризиків іноземного інвестування. Становлення системи страхового захисту іноземних інвестицій.
2. Страхування іноземних інвестицій. Публічне та приватне страхування іноземних інвестицій. Національні, регіональні та глобальні системи страхування іноземних інвестицій.
3. Національні системи страхування іноземних інвестицій. Страхування іноземних інвестицій у США: Корпорація зарубіжних приватних інвестицій.
4. Швейцарське агентство гарантування інвестиційних ризиків.

5. Регіональні системи страхування іноземних інвестицій. Між-арабська корпорація з надання інвестиційних гарантій.
6. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій: структура, функції та системи надання гарантій.

Основна література

1. Dolzer, R., and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
4. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.
5. Akhtar, S. I. The Overseas Private Investment Corporation: Background and Legislative Issues. CRS Report, 2013.

Додаткова література

1. Карякин, М. Ю. Страхование политических рисков внешнеторговых операций и международных инвестиций (вопросы теории и методологии). М.: Авуар консалтинг, 2002.
2. Фархутдинов, И. З. Международное инвестиционное право: теория и практика применения. М.: Волтерс Клувер, 2005.
3. Dimopoulos, A. Foreign Investment Insurance and EU Law. (TILEC Discussion Paper; Vol. 2012-028, 2012).TILEC.
4. International Investment Law / Edited by Marc Bungenberg, Jörn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch, Yun-I Kim. C.H.BECK/Hart/Nomos, 2015.
5. International Political Risk Management: The Brave New World / Edited by Theodore H. Moran. The World Bank Group, MIGA, Washington DC, 2004.
6. Shihata, I. F.I. MIGA and Foreign Investment: Origins, Operations, Policies and Basic Documents of the Multilateral Investment Guarantee Agency. Martinus Nijhoff / Kluwer Academic, 1988.
7. Камелькова, А. В. Теоретические аспекты института инвестиционной гарантии в международном праве // Белорусский жур-

нал міжнародного права і міжнародних відносин. №3, 1999. С. 34-40.

8. Comeaux, P.E., and Kinsella, N.S. Reducing Political Risk in Developing Countries: Bilateral Investment Treaties, Stabilization Clauses, and MIGA & OPIC Investment Insurance // New York Law School Journal of International and Comparative Law. Vol. 15, 1994. P. 1-37.
9. El-Naggar, S. Investment Guarantees: The Role of the Inter-Arab Investment Guarantee Corporation; *in* Investment Policies in the Arab Countries / Edited by Said El-Naggar. International Monetary Fund, 1990. P. 99-117.
10. Ginsburg, R. Political Risk Insurance and Bilateral Investment Treaties: Making the Connection // Journal of World Investment and Trade. Vol. 14, No. 6, 2013. P. 943.
11. Rowat, M. D. Multilateral Approaches to Improving the Investment Climate of Developing Countries: The Cases of ICSID and MIGA // Harvard International Law Journal. Vol. 33, 1992. P. 103-144.
12. Sornarajah, M. Protection and Guarantees of Investment // Commonwealth Law Bulletin. Vol. 26, 2000. P. 1290-1299.
13. Stubkjaer, K. Nordic Investment Bank // Finnish Yearbook of International Law. Vol. 3, 1992. P. 447-462.
14. Yackee, J.B. Political Risk and International Investment Law // Duke Journal of Comparative and International Law. Vol. 24, 2014. P. 477-500.

Нормативні акти

1. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
2. Конвенція про створення Міжарабської корпорації з надання інвестиційних гарантій 1974 р.

Завдання

1. Проаналізуйте страхові аспекти діяльності експортно-кредитних агентств (на прикладі *Euler Hermes, Compagnie française d'assurance pour le commerce extérieur, Export Credits Guarantee Department*). Яке місце в діяльності цих організацій займає страхування іноземних інвестицій? У чому особливість страхування

іноземних інвестицій у рамках експортно-кредитних агентств (які види інвестицій можуть бути застраховані)? Проаналізуйте положення Закону України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» щодо страхування інвестицій Експортно-кредитним агентством.

2. Узагальніть роль приватних юридичних осіб у страхуванні іноземних інвестицій на прикладі української та закордонної практики. Яким групам ризиків надається страхова гарантія приватними агентами? У чому особливості договорів страхування іноземних інвестицій приватними особами?
3. Складіть договір страхування закордонної інвестиції української юридичної особи (з приватним страховиком). За основу візьміть Закон України «Про страхування», але не забувайте, що страхова гарантія надається закордонній інвестиції.

ТЕМА 10. СИСТЕМА ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧОК В МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ (4 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Методи вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Міжнародний інвестиційний арбітраж як головний метод вирішення суперечок. Види арбітражних інститутів.
2. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (Центр): структура. Способи врегулювання суперечок за допомогою Центра.
3. Юрисдикція Центра щодо вирішення суперечок (предметна, суб'єктна, темпоральна). Згода сторін на розгляд суперечки як основа юрисдикції арбітражного трибуналу. Різниця між арбітражною процедурою на основі контракту та на основі міжнародного договору.
4. Право, що застосовується арбітражними інвестиційними трибуналами. Правила процедури.
5. Правовий статус арбітрів Центру. Призначення арбітражної палати. Процедура відводу та заміни арбітра.

6. Попередній розгляд справи. Питання біфуркації (розділення) процесу. Заперечення сторін щодо наявності в трибуналу компетенції розглядати суперечку.
7. Заходи забезпечення позову (*interim measures*). Повноваження національних судів та арбітражних інституцій щодо розгляду питання про заходи забезпечення.
8. Процедура розгляду аргументів сторін. Участь свідків і експертів у арбітражному провадженні. Участь третіх сторін в арбітражному провадженні. Інститут *Amicus Curiae*.
9. Доказування в інвестиційному арбітражному провадженні.
10. Види рішень арбітражних трибуналів. Визнання та виконання рішень арбітражних трибуналів. Окремі думки арбітрів.
11. Процедура та підстави для тлумачення, перегляду та анулювання (скасування) рішення арбітражного трибуналу Центра.
12. Додаткові засоби (*Additional Facilities*) вирішення інвестиційних суперечок за допомогою Центру.

Основна література

1. Brabandere, E. D. Investment Treaty Arbitration as Public International Law: Procedural Aspects and Implications. Cambridge University Press, 2014.
2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
4. Litigating International Investment Disputes: A Practitioner's Guide / Ed. by Chiara Giorgetti / International Litigation in Practice, Vol. 8. Leiden, Boston: Brill/ Nijhoff, 2014.

Додаткова література

1. Гармоза, А. П. Арбитраж на основании международных инвестиционных соглашений: вопросы компетенции. М.: Инфотропик Медиа, 2012.
2. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.

3. Begic, T. *Applicable Law in International Investment Disputes*. Eleven International Publishing, 2005.
4. Bücheler, G. *Proportionality in Investor–State Arbitration*. Oxford University Press, 2015.
5. Cleis, M. N. *The Independence and Impartiality of ICSID Arbitrators: Current Case Law, Alternative Approaches, and Improvement Suggestions* (Nijhoff international investment law series). Leiden: Brill/Nijhoff, 2017.
6. Cole, T. *The Structure of Investment Arbitration*. Routledge, 2013.
7. Diel-Gligor, K. *Towards Consistency in International Investment Jurisprudence: A Preliminary Ruling System for ICSID Arbitration*. (Nijhoff international investment law series. Volume 7). Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2017.
8. Sourgens, F. G., Duggal, K., and Laird I. A. *Evidence in International Investment Arbitration*. Oxford University Press, 2018.
9. *Foreign Investment in the Energy Sector: Balancing Private and Public Interests* / Edited by Eric De Brabandere and Tarcisio Gazzini (Nijhoff international investment law series. Volume 2). Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2014.
10. *International Investment Law* / Edited by Marc Bungenberg, Jörn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch, Yun-I Kim. C.H.BECK/Hart/Nomos, 2015.
11. *International Investment Law and Arbitration: Leading Cases from the ICSID, NAFTA, Bilateral Investment Treaties and Customary International Law* / Edited by Weiler, T. Cameron May, 2005.
12. *Judging the State in International Trade and Investment Law: Sovereignty Modern, the Law and the Economics* / Edited by Leïla Choukroune. Springer, 2016.
13. Schreuer C. H., Malintoppi L., Reinisch A., Sinclair A. *The ICSID Convention: A Commentary* (2nd ed.). Cambridge University Press, 2009.
14. Голубенко, І. І. Учасники інвестиційних спорів: статус і класифікація // *Право і суспільство*. № 5(3), 2015. С. 61-66.
15. Дуглас, З., Климов, Я.Ю. Инвестиционный арбитраж с участием государств // *Международный коммерческий арбитраж*. № 4, 2005. С. 78-112.
16. Мосс, Дж. К. Связан ли арбитраж фактическими и юридиче-

- скими заявлениями сторон, сделанными в процессе арбитражного разбирательства? // Вестник международного коммерческого арбитража. №1(8), 2014. С.83-109.
17. Хобер К. Ответственность государства и инвестиционный арбитраж // Международный коммерческий арбитраж. № 3, 2007. С. 7-30.
 18. Blackaby, N., and Wilbraham, A. Practical Issues Relating to the Use of Expert Evidence in Investment Treaty Arbitration // ICSID Review. Vol. 31, No. 3, 2016. P. 655–669.
 19. Charlotin, D. The Place of Investment Awards and WTO Decisions in International Law: A Citation Analysis // Journal of International Economic Law. Vol. 20, 2017. P. 279–299.
 20. Cuniberti, G. Parallel Litigation and Foreign Investment Dispute Settlement // ICSID Review. Vol. 21, Issue 2, 2006. P. 381-426.
 21. Demirkol, B. Enforcement of International Commercial Arbitration Agreements and Awards in Investment Treaty Arbitration // ICSID Review. Vol. 30, No. 1, 2015. P. 56–77.
 22. Giorgetti, Ch. Horizontal and Vertical Relationships of International Courts and Tribunals – How Do We Address Their Competing Jurisdiction? // ICSID Review. Vol. 30, No. 1, 2015. P. 98–117.
 23. Hoffmann, A. K. Counterclaims in Investment Arbitration // ICSID Review. Vol. 28, No. 2, 2013. P. 438–453.
 24. Parlett, K. Claims under Customary International Law in ICSID Arbitration // ICSID Review. Vol. 31, No. 2, 2016. P. 434–456.
 25. Sinclair, A. C., and Repousis, O. G. An Overview of Provisional Measures in ICSID Proceedings // ICSID Review. Vol. 32, No. 2, 2017. P. 431–446.
 26. Vadi, V. and Gruszczynski, L. Standards of Review in International Investment Law and Arbitration: Multilevel Governance and the Commonweal // Journal of International Economic Law. Vol. 16, Issue 3, 2013. P. 613–633.
 27. Viñuales, J. E. Investor Diligence in Investment Arbitration: Sources and Arguments // ICSID Review. Vol. 32, No. 2, 2017. P. 346–370.
 28. Watson, D. and Brebner, T. Nationality Planning and Abuse of Process: A Coherent Framework // ICSID Review: Foreign Investment Law Journal. Vol. 33, No. 1, Winter 2018. P. 302-329.

Нормативні акти

1. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
6. Арбітражний регламент Арбітражного інститута Торгової палати м. Стокгольм 2017 р.
7. Арбітражний регламент Міжнародної торгової палати 2012 р.
8. Арбітражний регламент МЦУІС 2003 р.
9. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 2013 р.
10. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо конфлікту інтересів у міжнародному арбітражу 2014 р.
11. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо отримання доказів у міжнародному арбітражу 2010 р.
12. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо представництва сторін у міжнародному арбітражу 2013 р.

Завдання

1. Проаналізуйте фактори, що стали підставою для прийняття Правил ЮНСІТРАЛ про відкритість в арбітражі між інвестором і державою на основі міжнародного договору 2014 р. та Конвенції ООН про відкритість в арбітражі між інвестором і державою на основі міжнародного договору того ж року. Які справи слугували чинниками для підвищення актуальності вказаної теми? Які положення слугують балансуванню конфіденційності та відкритості у межах арбітражного процесу? Проаналізуйте механізм, який втілений у положеннях указаних документів, з погляду їхнього впливу на розгляд суперечок в арбітражі.
2. Дослідіть питання зловживання правом у контексті міжнародного інвестиційного арбітражу. Зверніть увагу на зловживання процедурними правами та на поняття *forum (treaty) shopping*. Якими за-

собами володіє арбітражна панель (трибунал) для запобігання зловживання правами сторонами та які негативні наслідки може накласти арбітраж на сторону, яка зловживає правом? Якими чинниками керуються арбітри при вирішенні питання чи зловживає сторона наданим їй правом?

3. Складіть приклад заяви про арбітражне вирішення спору у відповідності до Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонської конвенції) 1965 р.
4. Складіть приклад доповіді примирювальної комісії згідно з Правилами примирювальної процедури Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів 2006 р.

Арбітражні справи

1. *Accession Mezzanine Capital L.P. and Danubius Kereskedőház Vagyonkezelő Zrt. v. Hungary*, ICSID Case No. ARB/12/3.
2. *AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erőmű Kft v. The Republic of Hungary*, ICSID Case No. ARB/07/22.
3. *Amco Asia Corporation and others v. Republic of Indonesia (Amco Asia)*, ICSID Case No. ARB/81/1, Decision on the Proposal to Disqualify an Arbitrator (June 24, 1982).
4. *Antoine Goetz & Consorts and SA Affinage des Metaux v Burundi*, ICSID Case No ARB/01/2.
5. *Azurix Corp. v. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/01/12, Decision on the Application for Annulment (September 1, 2009).
6. *Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania*, ICSID Case No. ARB/05/22.
7. *City Oriente Limited v Republic of Ecuador and Empresa Estatal Petroleos del Ecuador (Petroecuador)*, ICSID Case No ARB/06/21.
8. *CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina*, ICSID Case No. ARB/01/8.
9. *Compañía de Aguas del Aconquija S.A. and Vivendi Universal S.A. v. Argentine Republic (Vivendi)*, ICSID Case No. ARB/97/3, Decision on Challenge to the President of the Committee (Sept. 24, 2001).
10. *Empresas Lucchetti, S.A. and Lucchetti Peru, S.A. v. Republic of Peru*, ICSID Case No. ARB/03/4 (також відома як: *Industria Nacional de Alimentos, A.S. and Indalsa Perú S.A. v. Republic of*

- Peru*), Decision on Annulment (September 5, 2007).
11. *Klöckner Industrie-Anlagen GmbH v. Republic of Cameroon* (“Klöckner I”), ICSID Case No. ARB/81/2, Decision on Annulment (May 3, 1985).
 12. *Maritime International Nominees Establishment (MINE) v. Republic of Guinea*, ICSID Case No. ARB/84/4, Decision on Annulment (December 22, 1989).
 13. *Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador*, LCIA Case No. UN3467.
 14. *Société Générale de Surveillance S.A. v. Islamic Republic of Pakistan (SGS)*, ICSID Case No. ARB/01/13, Decision on Claimant’s Proposal to Disqualify Arbitrator (Dec. 19, 2002).
 15. *Spyridon Roussalis v Romania*, ICSID Case No ARB/06/1.
 16. *Tethyan Copper Company Pty Limited v Islamic Republic of Pakistan*, ICSID Case No ARB/12/1.
 17. *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v Republic of Chile*, ICSID Case No ARB/98/2.
 18. *Vivendi (II) v. Argentina*, ICSID Case No. ARB/97/3, Decision on Annulment (August 10, 2010).

ТЕМА 11. ОПОДАТКУВАННЯ ТА ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Загальна характеристика проблеми оподаткування іноземних інвестицій. Зв’язок податків та іноземної інвестиційної діяльності. Проблема механізмів вирішення суперечок щодо оподаткування іноземних інвестицій.
2. Застосування стандарту (режиму) справедливого та рівного поводження з іноземними інвестиціями до питань оподаткування.
3. Застосування та обмеження застосування стандартів (режимів) національного поводження та держави найбільшого сприяння до аспектів оподаткування.
4. Оподаткування та експропріація: співвідношення та практика. Бенчмаркінг. Процедура «адміністративного податкового фільтру».
5. Оподаткування іноземних інвестицій у контексті інвестиційних контрактів. «Парасолькове» та стабілізаційне застереження.

Основна література

1. International Investment Law and Comparative Public Law / Ed. by Stephan W. Schill. Oxford university Press, 2010. P. 599-624.
2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jörn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. Nomos, Hart, 2015.
3. Chaisse, J. International Investment Law and Taxation: From Coexistence to Cooperation / E15Initiative. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum, 2016.
4. Wälde, T. W., and Kolo, A. Coverage of Taxation Under Modern Investment Treaties; *in*: The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008. P. 306-357.

Додаткова література

1. Дернберг, Р.Л. Международное налогообложение: Краткий курс: Пер. с англ. М.: Изд. об-ние "ЮНИТИ"; Будапешт: COZPI, 1997.
2. Arbitrability: International & Comparative Perspectives / Edited by L. Mistelis & S. Brekoulakis. Kluwer Law International, 2009.
3. Arnold, B.J. and M.J. McIntyre. International Tax Primer (2nd ed.). The Hague: The Netherlands, Kluwer Law International, 2002.
4. Boria, P. Taxation in European Union (2nd ed.). Springer, 2017.
5. International Taxation and Multinational Activity / Edited by Humes Jr., J. R. University of Chicago Press, 2000.
6. OECD, Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, OECD Publishing, Paris, 1998.
7. OECD, Taxation and Electronic Commerce: Implementing the Ottawa Taxation Framework Conditions, OECD Publishing, Paris, 2001.
8. The Effects of Taxation on Multinational Corporations / Edited by Martin Feldstein, James R. Hines Jr., R. Glenn Hubbard. University of Chicago Press, 2005.
9. Farah, E. Mandatory Arbitration of International Tax Disputes: A Solution in Search of a Problem // Florida Tax Review. Vol. 9, No. 8, 2009. P. 1-41.
10. Gildemeister, A. E. Burlington Resources, Inc v Republic of

Ecuador. How Much is Too Much: When is Taxation Tantamount to Expropriation? // ICSID Review. Vol. 29, No. 2, 2014. P. 315–320.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Конвенція між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи та капітал 1994 р.
6. Модельна угода США про заохочення та взаємний захист інвестицій 2012 р.

Завдання

1. Порівняйте рішення по справах *EnCana Corporation v. Republic of Ecuador* та *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States* у контексті непрямої експропріації через оподаткування. Які обґрунтування (або ж критерії) містять рішення по зазначених справах? Чим пояснюється різниця між аналізом непрямої експропріації у згаданих рішеннях?
2. Проаналізуйте питання прозорості в аспекті податкового законодавства. У чому полягають обов'язки держави в контексті прийняття нового податкового законодавства і як вони співвідносяться з поняттям суверенітету в міжнародному публічному праві? Якими засобами захисту володіє іноземний інвестор у випадку порушення його очікувань щодо стабільності податкового законодавства? У яких нормативних актах містяться такі обов'язки?

Арбітражні справи

1. *Antoine Goetz et consorts v. République du Burundi*, ICSID Case No. ARB/95/3.
2. *Duke Energy International Peru Investments No. 1 Ltd. v. Republic of Peru*, ICSID Case No. ARB/03/28.
3. *EnCana Corporation v. Republic of Ecuador*, LCIA Case No.

- UN3481, UNCITRAL (раніше *EnCana Corporation v. Government of the Republic of Ecuador*).
4. *Link-Trading Joint Stock Company v. Department for Customs Control of the Republic of Moldova*, UNCITRAL.
 5. *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
 6. *Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador*, LCIA Case No. UN3467.

ТЕМА 12

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ІНВЕСТОРА В МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРАВІ (2 год.)

Питання до семінарського заняття

1. Проблема правосуб'єктності транснаціональних (багатонаціональних) корпорацій у міжнародному праві. Конфлікт інтересів транснаціональних корпорацій (як інвесторів) і держави, що приймає інвестиції.
2. Поняття та зміст соціальної відповідальності інвестора в міжнародному інвестиційному праві. Нормативно-правові акти, які регулюють питання соціальної відповідальності інвестора. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.
3. Трудові стандарти як складова соціальної відповідальності інвестора. Декларація ВОП про основоположні принципи і права людини на роботі 1998 р.
4. Дотримання прав людини як складова соціальної відповідальності інвестора. Керівні принципи щодо бізнесу та прав людини 2011 р. (Принципи Рагі).
5. Стандарти захисту навколишнього середовища в контексті соціальної відповідальності інвестора.
6. Впровадження положень про соціальну відповідальність інвестора в інвестиційні угоди. Механізми моніторингу за виконанням стандартів соціальної відповідальності інвесторів у міжнародному інвестиційному праві.

Основна література

1. Якубовська, Н. О. Правове регулювання діяльності багатонаціональних компаній: Дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / Одеська національна юридична академія. О., 2006. 174 арк. Бібліогр.: 160-174.
2. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. OECD, 2008.
3. Кметик, Х. В. Практика міжнародного права у становленні правового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій // Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 3 (16). С. 136–144.
4. Monebhurrin, N. Mapping the Duties of Private Companies in International Investment Law // Brazilian Journal of International Law. Vol. 14, 2017. P. 50-71.

Додаткова література

1. Кметик, Х. В. Міжнародно-правові проблеми функціонування транснаціональних корпорацій: Дис. ... канд. юр. наук: 12.00.11 / Укр. держ. ун-т фінансів та між нар. торгівлі. К, 2010. 183 арк.
2. Beckers, A. Enforcing Corporate Social Responsibility Codes: On Global Self-Regulation and National Private Law. Oxford, Hart Publishing, 2015.
3. Di Benedetto, S. International Investment Law and the Environment. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2013.
4. International Corporate Legal Responsibility / Edited by Stephen Tully. Alphen Aan Den Rijn, Kluwer Law International, 2012.
5. Miles, K. The Origins of International Investment Law. Empire, Environment and the Safeguarding of Capital. Cambridge University Press, 2013.
6. Ramasastry, A., and Thompson, R. C. Commerce, Crime and Conflict: Legal Remedies for Private Sector Liability for Grave Breaches of International Law - A Survey of Sixteen Countries / Fafo Report 536. Allkopi AS, 2006.
7. Tienhaara, K. The Expropriation of Environmental Governance: Protecting Foreign Investors at the Expense of Public Policy (1st ed.). Cambridge University Press, 2009.
8. You, J. Legal Perspectives on Corporate Social Responsibility: Lessons from the United States and Korea. Springer India, 2015.
9. Zerk, J. Corporate liability for gross human rights abuses: Towards a

fairer and more effective system of domestic law remedies. Report prepared for the Office of the UN High Commissioner for Human Rights, 2014.

10. Zerk, J. *Multinationals and Corporate Social Responsibility*. Cambridge University Press, 2006.
11. Колот, А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів // *Економічна теорія*. 2013. № 4. С. 5-26.
12. Кметик, Х. В. Зобов'язання транснаціональних корпорацій та інших підприємств у сфері прав людини // *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 12. С. 15–19.
13. Кметик Х. В. Регулювання діяльності ТНК міжнародними інвестиційними договорами // *Зб. матеріалів XI міжнар. наук.-практ. конф. «Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства : економіка, фінанси та право»* (Київ, 30 травн. 2008 р.). К. : УДУФМТ, 2008. С. 388–390.
14. Lyons, M. A Case Study in Multinational Corporate Accountability: Ecuador's Indigenous Peoples Struggle for Redress // *Denver Journal of International Law and Policy*. Vol. 32, 2004. P. 701-732.
15. Nowrot, K. How to Include Environmental Protection, Human Rights and Sustainability in International Investment Law? // *Journal of World Investment and Trade*. Vol. 15, 2014. P. 612-644.

Нормативні акти

1. Загальна декларація прав людини 1948 р.
2. Конвенція ООН проти корупції 2003 р.
3. Протокол співпраці і сприяння інвестицій МЕРКОСУР 2017 р.
4. Угода між Канадою і Монголією про заохочення і захист інвестицій 2016 р.
5. Декларація ВОП про основоположні принципи і права людини на роботі 1998 р.
6. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку 1992 р.
7. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.
8. Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини 2011 р (Принципи Parigi).

9. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р.
10. Резолюція ГА ООН 66/288 «Майбутнє, якого ми хочемо», прийнята 27 липня 2012 р. Док. ООН A/RES/66/288.

Завдання

1. Проаналізуйте чинне українське законодавство в аспекті соціальної відповідальності інвестора. Чи відповідають стандарти прав людини, праці та захисту навколишнього середовища стандартам світового рівня (зокрема, актам м'якого міжнародного права в згаданих сферах)? Чи може бути застосований механізм притягнення до відповідальності українського інвестора за порушення стандартів соціальної відповідальності інвестора за межами України? Визначте головні прогалини законодавства. Запропонуйте зміни до чинного законодавства в контексті соціальної відповідальності інвестора.
2. Проаналізуйте практичні аспекти захисту інтересів держави з погляду стандартів прав людини, праці та захисту навколишнього середовища. Якими механізмами захисту володіє держава у випадку порушення іноземним інвестором згаданих стандартів? Запропонуйте шляхи покращення механізмів соціальної відповідальності інвесторів, враховуючи баланс інтересів іноземних інвесторів і публічних інтересів держави.

Арбітражні справи

1. *Gustav F W Hamster GmbH & Co KG v. Republic of Ghana*, ICSID Case No. ARB/07/24.
2. *Inceysa Vallisoletana S.L. v. Republic of El Salvador*, ICSID Case No. ARB/03/26.
3. *Metal-Tech Ltd. v. Republic of Uzbekistan*, ICSID Case No. ARB/10/3.
4. *Sea-Land Services, Inc. v. Iran*, 6 IRAN-U.S. C.T.R., at 149 et seq.
5. *Urbaser S.A. and Consorcio de Aguas Bilbao Bizkaia, Bilbao Biskaya Ur Partzuergoa v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/26.
6. *World Duty Free Company v Republic of Kenya*, ICSID Case No. Arb/00/7.

ТЕМА 13. ЗАХИСТ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ (2 ГОД.)

Питання до семінарського заняття

1. Регулювання захисту іноземних інвестицій під час збройного конфлікту: зв'язок між міжнародним гуманітарним правом та міжнародним інвестиційним правом.
2. Дія міжнародних інвестиційних договорів під час збройних конфліктів.
3. Режими захисту приватної власності в міжнародному гуманітарному праві. Право держави конфіскувати власність воюючої сторони.
4. Мінімальний стандарт поведінки з іноземними інвестиціями та його застосування під час збройних конфліктів.
5. Застосування стандарту (режиму) повного захисту та безпеки під час збройних конфліктів. Обов'язок держави захищати іноземні інвестиції. Принцип *due diligence*.
6. Спеціальні застереження в міжнародних інвестиційних договорах, що застосовуються під час збройних конфліктів, їх види та зміст.

Основна література

1. Schreuer, C. The Protection of Investments in Armed Conflicts; *in* Investment Law within International Law: Integrationist Perspectives / Edited by F. Baetens. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. P. 3-20.
2. Cole, T. The Structure of Investment Arbitration. London, New York: Routledge, 2013.
3. Hernández, G. I. The interaction between investment law and the law of armed conflict in the interpretation of full protection and security clauses; *in* Investment Law within International Law: Integrationist Perspectives / Edited by F. Baetens. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. P. 21-50.

Додаткова література

1. Henckaerts, J.-M., and Doswald-Beck, L. Customary International Humanitarian Law: Volume I: Rules. Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

2. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
3. Pérez-Aznar, F. Investment Protection in Exceptional Situations: Compensation-for-Losses Clauses in IIAs // ICSID Review. Vol. 32, No. 3, 2017. P. 696–720.
4. Dolzer, R. Emergency Clauses in Investment Treaties: Four Versions; *in* Looking to the future: essays on international law in honor of W. Michael Reisman / Edited by Mahnouch H. Arsanjani ... [et al.]. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2011.
5. Giuditta, C. M. Full Protection and Security; *in* Reinisch, A. Standards of Investment Protection. Oxford University Press, 2008. P. 131-150.
6. Sacerdoti, G. BIT Protections and Economic Crises: Limits to Their Coverage, the Impact of Multilateral Financial Regulation and the Defence of Necessity // ICSID Review. Vol. 28, Is. 2, 2013. P. 351-383.
7. Gathii, J. T. War's Legacy in International Investment Law // International Community Law Review. Vol. 11, 2009. P. 353-386.

Нормативні акти

1. Конвенція про закони та звичаї сухопутної війни 1907 р.
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
5. Проект статей про наслідки військових конфліктів для міжнародних договорів 2008 р.

Завдання

1. Проаналізуйте теорію соціального ризику, розвинену в практиці Європейського суду з прав людини (*Ayder and Others v. Turkey, Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia*) у контексті захисту права власності під час збройних конфліктів. Зверніть також увагу на рішення Апеляційного суду Донецької області № 69498996 від 11 жовтня 2017 р. по справі № 243/11658/15-ц. Чи

може бути теорія соціального ризику застосована щодо іноземних інвесторів? Які юридичні техніки можуть слугувати посиленню захисту іноземних інвестицій під час збройних конфліктів у контексті теорії соціального ризику?

2. Дослідіть питання захисту іноземних інвестицій у світлі війни з тероризмом. Зверніть увагу на те, що резолюції РБ ООН щодо цього питання (наприклад, 1373 від 28 вересня 2001 р.) можуть містити заходи, які порушують стандарти (режими) поведінки з іноземними інвестиціями. Яким чином інвестору з держави, проти якої ведеться антитерористична боротьба, гарантувати захист своїх інвестицій? Якими засобами захисту володіє іноземний інвестор (наприклад, у випадку замороження його рахунків як потенційного спонсору тероризму)?

Арбітражні справи

1. *American Manufacturing & Trading, Inc v Republic of Zaire*, ICSID Case No. ARB/93/1.
2. *Asian Agricultural Products Ltd v Republic of Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/87/3.
3. *CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina*, ICSID Case No. ARB/01/8.
4. *L.E.S.I. S.p.A. and ASTALDI S.p.A. v. République Algérienne Démocratique et Populaire*, ICSID Case No. ARB/05/3.
5. *Toto Costruzioni Generali SpA v The Republic of Lebanon*, ICSID Case No. ARB/07/12.
6. *Wena Hotels Ltd. v. Arab Republic of Egypt*, ICSID Case No. ARB/98/4.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ (ДОПОВІДЕЙ) З МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

1. Альтернативні (позасудові) методи вирішення інвестиційних спорів.
2. Арбітражна практика застосування стандарту (режиму) держави найбільшого сприяння.
3. Атрибуція (присвоєння) поведінки державі в міжнародному інвестиційному праві.
4. Використання формули справедливої ринкової вартості для обчислення компенсації в справах, не пов'язаних з експропріацією.
5. Винайдення балансу інтересів приватних суб'єктів та держави в міжнародному інвестиційному праві.
6. Вирішення спорів між інвестором та державою за допомогою арбітражного механізму: порівняльна характеристика процесів у Міжнародному центрі з урегулювання інвестиційних спорів, Міжнародному арбітражному суді при Міжнародній торговій палаті, та арбітражі *ad hoc* за регламентом ЮНСІТРАЛ.
7. Відносні стандарти (режими) поводження з іноземними інвестиціями та виключення з них у Договорі до Енергетичної хартії.
8. Відсутність необхідності встановлення мінімального розміру грошової інвестиції в міжнародному інвестиційному праві в процесі кваліфікації інвестиції.
9. Вплив правового регулювання СОТ на формування та розвиток системи міжнародного інвестиційного права.
10. Вплив регіональних структур та угод на формування сучасного глобального міжнародного інвестиційного права.
11. Гарантії вільного переводу платежів, пов'язаних з іноземними інвестиціями, у міжнародному інвестиційному праві.
12. Діяльність міжнародних організацій у сфері кодифікації міжнародного інвестиційного права на сучасному етапі.
13. Діяльність Міжнародної асоціації розвитку у сфері інвестування.
14. Договір до Енергетичної хартії: механізм вирішення суперечок.
15. Договір про спільну інвестиційну площу КОМЕСА: загальна характеристика.
16. Договірна, судова та арбітражна практика застосування стабілізаційних застережень.

17. Доказування в міжнародному інвестиційному арбітражі.
18. Доктрина *shopping for jurisdiction* та її значення для юрисдикції трибуналів при вирішенні міжнародних інвестиційних спорів.
19. Економічні теорії щодо іноземних інвестицій: міжнародно-правове оформлення.
20. Етичні засади діяльності представників сторін в арбітражному процесі.
21. Застосування національного законодавства в міжнародному інвестиційному праві для визначення кваліфікованої інвестиції: теорія і практика.
22. Захист іноземних інвестицій у період економічних криз.
23. Захист інтересів держави в аспекті іноземних інвестицій у відповідності до Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння: обставини, що виключають протиправність.
24. Захист прав міноритарних акціонерів інвестора-юридичної особи в міжнародному інвестиційному праві.
25. Зміна та припинення інвестиційних контрактів за участю транснаціональних корпорацій та держави.
26. Історичний розвиток регулювання іноземного інвестування у праві СОТ.
27. Компенсація за моральну шкоду в міжнародному інвестиційному праві.
28. Корупція в міжнародному інвестиційному арбітражі.
29. Лізінг як одна з форм іноземної інвестиції.
30. Ломейські конвенції як міжнародний арбітражний механізм: особливості нормативного регулювання.
31. Механізм правового регулювання іноземного інвестування ОЕСР.
32. Міжнародне інвестиційне право та міжнародне право прав людини: співвідношення та взаємозв'язок.
33. Міжнародний арбітраж з питань оподаткування: загальна характеристика та особливості.
34. Неоліберальний міжнародний економічний порядок.
35. Схема гарантування іноземних інвестицій Німеччини.
36. Обсяг прав та обов'язків держав у сучасному міжнародному економічному праві.

37. Особливості практики Європейського суду з прав людини в контексті вилучення майна і захисту права власності.
38. Особливості регулювання іноземних інвестицій в угодах про асоціацію з Європейським Союзом.
39. Особливості регулювання іноземних інвестицій у праві Європейського Союзу: стандарти захисту іноземних інвестицій.
40. Переваги та недоліки регулювання інвестиційних правовідносин двосторонніми інвестиційними угодами: чи є необхідним укладання універсального багатостороннього міжнародного договору?
41. Питання захисту навколишнього середовища в міжнародному інвестиційному праві.
42. Політичні ризики іноземних інвестицій: визначення та оцінка.
43. Правове регулювання іноземних інвестицій у межах АСЕАН.
44. Принцип пропорційності в міжнародному інвестиційному праві.
45. Принципи та цілі інвестиційного права ЄС.
46. Регіональне інвестиційне співробітництво в Африці.
47. Роль іноземних інвестицій у глобалізації світової економіки.
48. Суверенні фонди (національні інвестиційні фонди): особливості правового статусу та регулювання їхньої діяльності.
49. Сучасна практика вирішення інвестиційних спорів між іноземними інвесторами та Україною в межах Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів.
50. Транснаціональні корпорації та правове регулювання їхньої діяльності в міжнародному інвестиційному праві. Проект Кодексу ЮНКТАД щодо багатонаціональних корпорацій.
51. Урегулювання інвестиційних суперечок на основі звичаєвих норм міжнародного права в межах доктрини дипломатичного захисту.
52. Характеристика механізму вирішення спорів у НАФТА.
53. Широкий та вузький підходи до тлумачення «парасолькового» застереження: теоретичні та практичні переваги і недоліки.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК (ІСПИТ)

1. Поняття та предмет міжнародного інвестиційного права. Місце міжнародного інвестиційного права в галузі міжнародного економічного права. Приватно-правовий та публічно-правовий характер міжнародного інвестиційного права.
2. Принципи міжнародного інвестиційного права.
3. Витоки міжнародного інвестиційного права. Виникнення мінімального стандарту поводження з іноземними інвестиціями. Доктрина Драго. Доктрина Кальво.
4. Спроби кодифікації міжнародного інвестиційного права перед Другою світовою війною. Виникнення формули Халла.
5. Спроби кодифікації міжнародного інвестиційного права після Другої світової війни.
6. Дебати щодо іноземних інвестицій на рівні Генеральної асамблеї ООН. Концепція постійного суверенітету над природними ресурсами. Поняття і причини виникнення Нового міжнародного економічного порядку.
7. Створення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів. Робота Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) з кодифікації міжнародного інвестиційного права.
8. Сучасний стан міжнародного інвестиційного права. Сучасні дво- та багатосторонні інвестиційні угоди. Основні сучасні тенденції розвитку міжнародного інвестиційного права.
9. Поняття, види та особливості джерел міжнародного інвестиційного права. Система джерел міжнародного інвестиційного права. Кодифікація міжнародного інвестиційного права.
10. Міжнародний договір як джерело міжнародного інвестиційного права. Дво- та багатосторонні міжнародні договори. Вашингтонська конвенція 1965 р. Сеульська конвенція 1985 р.
11. Роль права СОТ у регулюванні іноземної інвестиційної діяльності. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994 р.
12. Міжнародний звичай як джерело міжнародного інвестиційного

- права. Питання про визначення існування міжнародного звичаю. Норми звичаєвого характеру в міжнародному інвестиційному праві.
13. Судова та арбітражна практика в міжнародному інвестиційному праві. Сучасні тенденції судової та арбітражної практики.
 14. Національне законодавство як джерело міжнародного інвестиційного права. Законодавство України про іноземне інвестування.
 15. Діяльність ООН у сфері міжнародного інвестиційного права. ЮНКТАД.
 16. Вплив міжнародних інституцій на лібералізацію міжнародного інвестиційного права. Міжнародний валютний фонд і Всесвітній банк. Поняття «вашингтонського консенсусу».
 17. Діяльність ОЕСР в сфері правового регулювання інвестицій. Вплив керівництв ОЕСР на правове регулювання інвестицій у державах, що не входять до ОЕСР.
 18. Регіональні угоди у сфері міжнародного інвестиційного права. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Асоціація держав південно-східньої Азії (АСЕАН).
 19. Особливості правового регулювання іноземних інвестицій у праві ЄС.
 20. Поняття кваліфікованої іноземної інвестиції. Майновий та суб'єктний підходи до визначення іноземної інвестиції. Договірна практика визначення поняття іноземної інвестиції.
 21. Типи іноземних інвестицій, які підпадають під регулювання ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р. Тести *Fedax* та *Salini*. Інтуїтивний та дедуктивний підходи до визначення іноземної інвестиції.
 22. Застосування подвійного (*double-barelled*) тесту для визначення наявності іноземної інвестиції.
 23. Головні елементи тестів для визначення наявності інвестиції: відповідність місцевим законам, принцип добросовісності та територіальний принцип. Внесок в економічний розвиток держави як найбільш дискусійний елемент визначення інвестиції.
 24. Поняття іноземного інвестора. Національність іноземного інвестора. Застосування техніки «зняття корпоративної вуалі» для кваліфікації національності інвестора. *Jus standi* іноземних інвесторів.

25. Положення про відмову в перевагах.
26. Поняття допуску та впровадження інвестицій, їхній зв'язок з режимами поведінки з іноземними інвестиціями. Роль національного законодавства у регулюванні допуску та впровадження іноземних інвестицій.
27. Моделі допуску та впровадження іноземних інвестицій у багатосторонніх інвестиційних угодах: модель контрольованого допуску та ліберальна модель.
28. Особливості допуску та впровадження іноземних інвестицій у праві СОТ (модель «позитивного переліку»).
29. Випадки заборони чи обмеження допуску та впровадження іноземних інвестицій приймаючою державою.
30. «Парасолькове» застереження: поняття та значення.
31. Стандарт справедливого та рівного поводження. Підходи до розуміння стандарту: ототожнення з мінімальним стандартом поведінки, об'єктивний підхід, «плаваючий» підхід.
32. Законні очікування інвестора як головний елемент визначення порушення стандарту справедливого і рівного поводження. Зміст стандарту справедливого та рівного поводження: процесуальна справедливість, недискримінація, відкритість, стабільність бізнес- та юридичного середовища.
33. Стабілізаційне застереження: функції та легальність.
34. Стандарт повного захисту та безпеки. Підходи до розуміння стандарту повного захисту та безпеки та його зміст.
35. Стандарт держави найбільшого сприяння: поняття та історія. Зміст стандарту держави найбільшого сприяння. Принцип *ejusdem generis*. Стандарт держави найбільшого сприяння в праві СОТ.
36. Стандарт національного поводження з іноземними інвестиціями: зміст. Необхідність наявності схожих обставин для практичного застосування стандарту національного поводження. Кваліфікація менш сприятливого поводження з іноземними інвестиціями.
37. Поняття націоналізації та експропріації. Сучасні тенденції експропріації. Права, що можуть бути предметом експропріації.
38. Право держави на експропріацію. Умови законності експропріації. Формула Халла.
39. Пряма та непряма експропріація. Поняття та зміст «повзучої» експропріації. Проблема розрізнення регулятивних заходів дер-

- жави та актів непрямої експропріації. Елементи непрямої експропріації.
40. Компенсація за акти експропріації. Головні доктрини компенсації в міжнародному інвестиційному праві.
 41. Справедлива ринкова вартість як головний метод визначення компенсації за акти експропріації. Підходи до визначення справедливої ринкової вартості.
 42. Страхування іноземних інвестицій. Публічне та приватне страхування іноземних інвестицій. Національні, регіональні та глобальні системи страхування іноземних інвестицій.
 43. Національні моделі страхування іноземних інвестицій. Страхування іноземних інвестицій у США: Корпорація зарубіжних приватних інвестицій США. Швейцарське агентство гарантування інвестиційних ризиків.
 44. Регіональні системи страхування інвестицій. Міжарабська корпорація з надання інвестиційних гарантій.
 45. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій: структура, функції та система надання гарантій.
 46. Методи вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Міжнародний інвестиційний арбітраж як головний метод вирішення суперечок. Види арбітражних інститутів.
 47. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів: структура. Способи врегулювання суперечок за допомогою Центру.
 48. Юрисдикція Центра щодо вирішення суперечок. Згода сторін на розгляд суперечки як основа юрисдикції арбітражного трибуналу. Різниця між арбітражною процедурою на основі контракту та на основі міжнародного договору.
 49. Право, що застосовується арбітражними інвестиційними трибуналами. Правила процедури.
 50. Правовий статус арбітрів Центру. Призначення арбітражної панелі. Процедура відводу та заміни арбітра.
 51. Попередній розгляд справи. Питання біфуркації (розділення) процесу. Заперечення сторін щодо наявності в трибуналу компетенції розглядати суперечку.
 52. Заходи забезпечення позову (*interim measures*). Повноваження національних судів та арбітражних інституцій щодо розгляду питання про заходи забезпечення.

53. Процедура розгляду аргументів сторін. Участь свідків і експертів у арбітражному провадженні. Участь третіх сторін в арбітражному провадженні. Інститут *Amicus Curiae*.
54. Доказування в інвестиційному арбітражному провадженні.
55. Види рішень арбітражних трибуналів. Визнання та виконання рішень арбітражних трибуналів. Окремі думки арбітрів.
56. Процедура та підстави для тлумачення, перегляду та анулювання (скасування) рішення арбітражного трибуналу Центра.
57. Додаткові засоби (*Additional Facilities*) вирішення інвестиційних суперечок за допомогою Центру.
58. Оподаткування в міжнародному інвестиційному праві. Застосування стандартів поведінки з іноземними інвестиціями до додаткових питань.
59. Співвідношення оподаткування та експропріації.
60. Поняття та зміст соціальної (корпоративної) відповідальності інвестора в міжнародному інвестиційному праві. Конфлікт інтересів багатонаціональних корпорацій як інвесторів та приймаючої держави. Трудові стандарти, права людини та стандарти екологічного захисту як складові соціальної відповідальності інвестора.
61. Впровадження положень про соціальну відповідальність інвестора в інвестиційні угоди. Механізми моніторингу за виконанням стандартів соціальної відповідальності інвесторів у міжнародному інвестиційному праві.
62. Регулювання захисту іноземних інвестицій під час збройного конфлікту. Дія міжнародних інвестиційних договорів під час збройних конфліктів.
63. Режими захисту приватної власності в міжнародному гуманітарному праві. Право держави конфіскувати власність воюючої сторони. Мінімальний стандарт поведінки з іноземними інвестиціями та його застосування під час збройних конфліктів. Застосування режиму повного захисту та безпеки під час збройних конфліктів. Обов'язок держави захищати іноземні інвестиції. Принцип *due diligence*.
64. Спеціальні застереження в міжнародних інвестиційних договорах, що застосовуються під час збройних конфліктів, їх види та зміст.

РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА

Міжнародні організації

- <http://unctad.org>
- Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)
- <https://www.uncitral.org/>
- Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ)
- <https://www.imf.org/>
- Міжнародний валютний фонд
- <http://www.worldbank.org/>
- Всесвітній банк
- <https://www.ifc.org>
- Міжнародна фінансова корпорація
- <https://www.miga.org>
- Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій
- <https://icsid.worldbank.org/>
- Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів
- <http://www.oecd.org/>
- Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР)
- <https://www.nafta-sec-alena.org/>
- Секретаріат Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА)
- <http://asean.org/>
- Асоціація держав південно-східньої Азії (АСЕАН)

Інші організації

- <https://iccwbo.org/>
- Міжнародна торгова палата
- <http://www.lcia.org/>
- Міжнародний арбітражний суд Лондона (LCIA)
- <http://www.sccinstitute.com/>
- Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольма
- <https://icac.org.ua/>
- Міжнародний комерційний арбітражний суд при ТПП України

Бази даних з міжнародного інвестиційного

права <https://www.italaw.com/>

- База рішень інвестиційних трибуналів та арбітражів ITALAW

<https://www.investorstatelawguide.com/>

- База рішень судів, арбітражів та міжнародних договорів Investor State Law Guide (ISLG)

<http://investmentpolicyhub.unctad.org/ISDS>

- База арбітражних рішень та статистики Investment Dispute Settlement Navigator

<http://www.oecd-ilibrary.org/>

- Електронна бібліотека ОЕСР

[https://icsid.worldbank.org/en/Pages/resources/Bibliography-on-](https://icsid.worldbank.org/en/Pages/resources/Bibliography-on-Investment-Law-and-Procedure.aspx)

[Investment-Law-and-Procedure.aspx](https://icsid.worldbank.org/en/Pages/resources/Bibliography-on-Investment-Law-and-Procedure.aspx)

- Бібліографія з міжнародного інвестиційного права та процесу

<http://oxia.ouplaw.com/>

- База міжнародних договорів та рішень інвестиційних трибуналів Investments Claims (by Oxford University Press)

Наукові журнали

<https://academic.oup.com/icsidreview/>

- ICSID Review – Foreign Investment Law Journal

[http://booksandjournals.brillonline.com/content/](http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/22119000)

[journals/22119000](http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/22119000)

- The Journal of World Investment & Trade

Спеціалізовані інформаційні ресурси

<http://www.iareporter.com/>

- Investment Arbitration Reporter (новини у сфері інвестиційного арбітражу та коментарі до рішень)

<http://globalarbitrationreview.com/category/investment-arbitration>

- Global Arbitration Review (GAR) on Investment Arbitration (новини у сфері інвестиційного арбітражу та законодавства різних держав)

[http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/category/investment-](http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/category/investment-arbitration/)

[arbitration/](http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/category/investment-arbitration/)

- Kluwer Arbitration Blog on Investment Arbitration

<https://www.transnational-dispute-management.com/>

- Мережа новин, статей (включає журнал), аудивізуальної бібліотеки тощо з тематики міжнародного арбітражу, медіації та міжнародного інвестиційного права Transnational Dispute Management

<https://www.ogel.org/>

- Мережа новин, статей (включає журнал), аудивізуальної бібліотеки тощо з тематики енергетичного права (включаючи практику Договору до Енергетичної хартії) Oil, Gas & Energy Law - Global Energy Law & Regulation Portal

ДОДАТКИ

Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція 1965 р.)

Преамбула

Договірні держави, беручи до уваги потребу в міжнародному співробітництві для економічного розвитку та значення при цьому приватних іноземних інвестицій;

маючи на увазі ймовірність того, що час від часу можуть виникати спори в зв'язку з такими іноземними інвестиціями між Договірними державами та особами інших Договірних держав;

визнаючи, що, як правило, такі спори будуть підпорядковані національній процедурі вирішення, про те в певних випадках міжнародно правові засоби можуть бути застосовані;

надаючи особливого значення доступності міжнародних засобів примирення або арбітражу, до яких Договірні держави та особи інших Договірних держав можуть звернутись, якщо вони того побажають;

бажаючи встановити такі засоби під егідою Міжнародного банку реконструкції та розвитку;

визнаючи, що взаємна згода сторін підпорядкувати такі спори процедурі примирення або арбітражу за допомогою таких засобів є угодою, що зобов'язує сторони, зокрема, в тому, що стосується рекомендацій, наданих посередниками, та рішень, прийнятих арбітрами;

проголошуючи, що жодна з Договірних держав, лише в силу факту ратифікації, приєднання або схвалення цієї Конвенції і без її згоди на те, не буде зобов'язаною підпорядкувати будь-який конкретний спір погоджувальній процедурі або арбітражу,

домовились про наступне:

Глава I. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів

Розділ 1. Заснування і структура

Стаття 1

(1) Цим засновується Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (надалі іменований Центр).

(2) Метою Центру є забезпечення вирішення через примирення та арбітраж інвестиційних спорів між Договірними державами та особами інших Договірних держав у відповідності з положеннями цієї Конвенції.

Стаття 2

Місцезнаходженням Центру є штаб-квартира Міжнародного банку реконструкції та розвитку (іменованого надалі Банк). Місцезнаходження Центру може бути змінено згідно рішення Адміністративної ради, схваленого двома третинами голосів його членів.

Стаття 3

Центр включає Адміністративну раду та Секретаріат і веде список Посередників і список Арбітрів.

Розділ 2. Адміністративна рада

Стаття 4

(1) Адміністративна рада складається з представників, по одному від кожної Договірної держави. У випадку відсутності представника або неможливості здійснення ним необхідних дій його функції виконує заступник представника.

(2) Якщо не буде прийнято іншого рішення, кожний з директорів та заступників директора Банку буде *ex officio* виконувати відповідно функції представника і заступника представника.

Стаття 5

Президент банку буде *ex officio* виконувати функції Голови Адміністративної ради, однак без права голосу. У випадку його відсутності або неможливості здійснення ним необхідних дій, а також у випадку, якщо посада Президента Банку буде вільною, функції Голови

Адміністративної ради буде виконувати будь-яка особа, що заміщає Президента Банку.

Стаття 6

1) Без завдання шкоди правам та повноваженням, передбаченим положеннями цієї Конвенції, Адміністративна рада:

- а) приймає адміністративний та фінансовий регламенти Центру;
- б) приймає правила проведення примирювальної процедури та арбітражу;
- в) приймає регламент примирювальної процедури та арбітражу (іменований надалі Регламент примирювальної процедури та арбітражу);
- г) схвалює заходи, застосовувані Банком і спрямовані на використання наявних у нього адміністративних заходів та служб;
- д) визначає умови діяльності Генерального секретаря та заступника Генерального секретаря;
- е) приймає щорічний бюджет доходів та витрат Центру;
- є) схвалює щорічний звіт про діяльність Центру.

Рішення з питань, вказаних в пп. "а", "б", "г" та "е", приймаються більшістю двома третинами голосів членів Адміністративної ради.

2) Якщо Адміністративна рада вважає це необхідним, вона може призначати комітети.

3) Адміністративна рада може мати інші повноваження та виконувати інші функції, якщо вважатиме це необхідним для виконання положень цієї Конвенції.

Стаття 7

1) Адміністративна рада збирається на щорічні збори, а також на інші зібрання, що скликаються за рішенням Адміністративної ради, скликаються за рішенням Голови Адміністративної ради або Генерального секретаря за вимогою не менше ніж п'яти членів Адміністративної ради.

2) Кожний із членів Адміністративної ради має один голос, і, якщо інше не передбачено цією Конвенцією, всі рішення приймаються простою більшістю голосів.

3) Адміністративна рада уповноважена приймати рішення, якщо на ній присутні більшість її членів.

4) Адміністративна рада більшістю двома третинами голосів її членів може приймати рішення, що передбачають процедуру проведення голосування без скликання зборів. Голосування буде дійсним лише в тому випадку, якщо більшість членів Адміністративної ради подасть свої голоси на протязі часу, встановленого в згаданій процедурі.

Стаття 8

Члени Адміністративної ради та Голова не отримують від Центру будь-якої винагороди за виконання своїх обов'язків.

Розділ 3. Секретаріат

Стаття 9

Секретаріат складається з Генерального секретаря, одного або кількох заступників Генерального секретаря та штату секретаріату.

Стаття 10

1) Генеральний секретар та заступник Генерального секретаря обираються Адміністративною радою більшістю двома третинами голосів членів Ради з осіб, запропонованих Головою, на строк, що не перевищує шести років, з правом наступного переобрання. Після консультації з членами Адміністративної ради Голова пропонує одного або кількох кандидатів на кожну таку посаду.

2) Посади Генерального секретаря та заступника Генерального секретаря є несумісними із здійсненням будь-якої політичної діяльності. Генеральний секретар та його заступники не мають права займати будь-яку посаду або здійснювати будь-яку іншу діяльність інакше як за згодою Адміністративної ради.

3) У випадку відсутності Генерального секретаря або неможливості виконання ним своїх обов'язків, а також у випадку, якщо посада Генерального секретаря буде вільною, обов'язки Генерального секретаря буде виконувати заступник Генерального секретаря. У випадку, коли у Генерального секретаря декілька заступників, Адміністративна рада попередньо визначає порядок заміщення ними посади Генерального секретаря.

Стаття 11

Генеральний секретар є повноважним представником та головною посадовою особою Центру, що відповідає за керівництво, включаючи призначення штату, в відповідності з положеннями цієї Конвенції та правилами, затвердженими Адміністративною радою. На нього покладаються функції реєстратора, він уповноважений засвідчувати дійсність арбітражних рішень, прийнятих у відповідності з цією Конвенцією, а також посвідчувати їх копії.

Розділ 4. Списки

Стаття 12

В списки Посередників та списки Арбітрів включаються особи, що мають достатню кваліфікацію, призначені у відповідності з положеннями цієї Конвенції та висловили бажання виконувати покладені на них обов'язки.

Стаття 13

(1) Кожна з Договірних сторін має право призначити по чотири особи в кожному із списків, при цьому ці особи можуть бути, а можуть і не бути громадянами такої Держави.

(2) Голова має право призначити в кожному із списків по десять осіб, при цьому ці особи повинні бути громадянами різних держав.

Стаття 14

(1) Особи, включені до списків, повинні мати високі моральні якості, достатню компетентність в галузі права, комерції, економіки або фінансів для того, щоб бути в змозі приймати належні рішення. При включенні до списків арбітрів особливе значення надається компетентності такої особи в галузі права.

(2) При визначенні осіб, що включаються до списків Посередників та Арбітрів, Голова, крім того, повинен врахувати важливість забезпечення представництва в списках основних правових систем, що існують в світі, а також основних форм економічної діяльності.

Стаття 15

(1) Особи, включенні до списків, виконують свої обов'язки на протязі відновлюваного періоду тривалістю шість років.

(2) У випадку смерті або відставки особи, включеної до списків, особа що призначила його, має право призначити іншу особу для виконання обов'язків на протязі часу, який залишився.

(3) Особи, включені до списків, виконують свої обов'язки до тих пір, поки не будуть призначені наступники.

Стаття 16

(1) Одна і та ж особа може бути включена в обидва списки.

(2) У випадку, якщо одна і та ж особа була призначена для включення в списки кількома Договірними державами, або однією чи декількома Договірними державами та Головою, буде вважатися, що така особа призначена тим, хто першим її призначив, а у випадку, якщо ця особа є громадянином будь-якої Держави, що призначила її, то буде вважатися, що її призначила ця Держава.

(3) Про всі призначення необхідно повідомляти Генеральному секретарю, і ці призначення набувають сили з дати отримання ним такого повідомлення.

Розділ 5. Фінансування Центру

Стаття 17

Якщо витрати Центру не покриваються за рахунок наданих ним послуг або інших надходжень, то в частині, що перевищує доходи, вони будуть покриватися за рахунок Договірних держав, членів Банку пропорційно відповідним часткам їх участі в капіталі Банку, а для держав, що не є членами Банку, у відповідності з правилами прийнятими Адміністративною радою.

Розділ 6. Статус, імунітети та привілеї

Стаття 18

Центр володіє повною міжнародно-правовою правосуб'єктністю. Правоздатність Центру включає в себе право:

- а) укладати договори;
- б) набувати та володіти рухомим та нерухомим майном;
- в) встановлювати порядок здійснення процесуальних дій.

Стаття 19

З метою забезпечення виконання Центром своїх функцій на території кожної Договірної держави Центр володіє імунітетами та привілеями, встановленими в цьому розділі.

Стаття 20

Центр, його майно та активи володіють всіма видами імунітету, за виключенням випадків, коли Центр сам відмовляється від імунітету.

Стаття 21

Голова, члени Адміністративної ради, особи, що виступають в якості Посередників або Арбітрів або членами Комітету, призначеного у відповідності з пунктом (3) статті 52, а також посадові особи та службовці Секретаріату:

а) володіють всіма видами судового імунітету по відношенню до дій, здійснених ними при виконанні їх функцій, за виключенням випадків, коли Центр сам відмовиться від імунітету;

б) не є громадянами даної держави володіють такими ж імунітетами щодо імміграційних обмежень, вимог, що стосуються реєстрації іноземців, та виконання інших обов'язків стосовно обмінних обмежень, обмежень в пересуванні, які надаються Договірною державою представникам, посадовим особам та службовцям аналогічного рангу іншою Договірною державою.

Стаття 22

Положення статті 21 застосовуються також і до осіб, які виступають при вирішенні спорів, згідно цієї Конвенції, в якості сторін, представників, консультантів, адвокатів, свідків та експертів; однак що стосується положень, встановлених в підпункті "б" згаданої статті, то вказані положення діють тільки по відношенню до прибуття, від'їзду, а також перебування таких осіб в країні, де відбувається розгляд спору.

Стаття 23

(1) Незалежно від місця знаходження архіву Центру користуються недоторканністю.

(2) Стосовно офіційних каналів зв'язку Центру в Договірній державі встановлюється режим, не менш сприятливий, ніж режим, встановлюваний для інших міжнародних організацій.

Стаття 24

(1) Центр, його активи, майно та доходи, а також угоди та операції, здійснювані ним, звільняються від сплати всіх видів податків та митних зборів. Центр звільняється також від відповідальності, що стосується сплати будь-яких видів податків та митних зборів.

(2) Якщо мова не йде про громадян даної держави, то не будуть обкладатися податками і не будуть здійснюватися відрахування з сум або компенсацій, що виплачуються Центром Голові, членам Адміністративної ради, а також з посадових окладів або компенсацій, що виплачуються Центром посадовим особам та службовцям Секретаріату.

(3) Не будуть обкладатися податками суми або компенсації, що виплачуються особам, які виступають в якості Посередників, Арбітрів або членів Комітету, що створюється відповідно до пункту (3) статті 52 цієї Конвенції, якщо єдиною правовою підставою для стягнення таких податків є місцезнаходження Центру або місця розгляду спорів, або місця де здійснюються такого роду виплати.

Глава II. Компетенція Центру

Стаття 25

(1) До компетенції Центру належить вирішення правових спорів, що виникають безпосередньо з відносин, пов'язаних з інвестиціями, між Договірною державою (або будь-яким уповноваженим органом Договірної держави, про який повідомлено Договірною державою Центру) та особою іншої Договірної держави, при умові наявності письмової згоди учасників спору про передачу такого спору для вирішення Центру. Сторони, що досягли такої згоди не вправі відмовитися від неї в односторонньому порядку.

(2) Під "особами Договірної держави" слід розуміти:

- а) будь-яку фізичну особу, яка є громадянином Договірної держави, на відміну від Держави, що виступає в якості сторони в спорі, або до дня досягнення згоди сторонами про передачу спору для вирішення шляхом примирення чи арбітражу, або до дня реєстрації заяви у відповідності з пунктом (3) статті 28 або пунктом (3) статті 36, однак не є такою особою, яка будь-коли

була громадянином Договірної держави, що виступає в якості сторони в такому спорі; а також

- б) будь-яку юридичну особу, що є юридичною особою Договірної держави, відмінної від Держави, що виступає в якості сторони в спорі до дня досягнення згоди про передачу спорів Центру для вирішення шляхом примирення або арбітражу, а також будь-якою юридичною особою, що є юридичною особою Договірної держави, яка виступає в якості сторони в спорі, до дня досягнення згаданої згоди, якщо в силу контролю, який здійснюється іноземними особами по відношенню до такої юридичної особи, сторони домовились про те, щоб розглядати таку юридичну особу в якості особи іншої Договірної держави для цілей цієї Конвенції.

(3) Згода, уповноваженого органу Договірної держави, вимагає підтвердження зі сторони Держави, якщо Держава не повідомить Центр про те, що така згода не потрібна.

(4) Будь-яка Договірна держава вправі в момент ратифікації, приєднання або схвалення цієї Конвенції, а також в будь-який час після цього повідомити Центр про категорію чи категорії спорів, які підлягають або не підлягають компетенції Центру. Генеральний секретар сповістить про вказане повідомлення всім іншим Договірним державам. Вказане повідомлення не буде означати згоди, про яку йде мова в пункті (1).

Стаття 26

Згода сторін про передачу Центру спору для вирішення методом арбітражу, згідно цієї Конвенції, означає, якщо не передбачено іншого, обов'язковість такої згоди та відмову від використання інших засобів вирішення спорів. Будь-яка Договірна держава вправі вимагати попереднього звернення до національних адміністративних або судових засобів вирішення спорів в якості умови згоди про передачу спору для арбітражного розгляду, згідно цієї Конвенції.

Стаття 27

(1) Жодна з Договірних держав не буде забезпечувати захисту або звертатися з позовами міжнародно-правового характеру, якщо мова йде про спори між її особами та іншою Договірною державою, з приводу яких є згода про передачу чи про передачу їх в майбутньому для

вирішення через арбітраж, згідно цієї Конвенції, за винятком випадків, коли Договірна держава відмовиться виконувати чи здійснювати дії у відповідності з рішенням, прийнятим по відношенню до такого спору.

(2) Дипломатичним захистом, для цілей пункту (1), не буде вважатися проведення неофіційних дипломатичних консультацій для досягнення єдиної мети - полегшення вирішення спору.

Глава III. Примирення

Розділ 1. Заява про примирювальну процедуру

Стаття 28

(1) Будь-яка Договірна держава або особа Договірної держави, що бажає звернутись до примирювальної процедури, звертається з відповідною заявою, складеною в письмовій формі, до Генерального секретаря, який направляє копію заяви іншій стороні.

(2) Заява повинна містити відомості з питань, які були підставою для виникнення спору, відомості про сторони та їх згоду на введення примирювальної процедури у відповідності з Правилами проведення примирювальної процедури та арбітражу.

(3) Генеральний секретар реєструє заяву, за виключенням випадків, коли на підставі інформації, яка міститься в заяві, він дійде до висновку про те, що даний спір дійсно знаходиться поза компетенцією Центру. У цьому випадку він зобов'язаний повідомити сторонам про відмову в реєстрації.

Розділ 2. Заснування примирювальної комісії

Стаття 29

(1) Примирювальна комісія (іменована надалі "Комісія") засновується в найкоротший термін після реєстрації заяви у відповідності зі статтею 28.

(2) а) Комісія складається з одного або непарної кількості Посередників, що призначаються у відповідності із згодою сторін.

б) У випадку, якщо сторони не домовились про кількість Посередників та про порядок їх призначення, Комісія складається з трьох Посередників, по одному з яких призначає кожна із сторін, а третій, що є Головою Комісії, призначається за згодою сторін.

Стаття 30

Якщо комісія не була заснованою на протязі 90 днів після відправлення Генеральним секретарем повідомлення про реєстрацію заяви у відповідності з пунктом (3) статті 28 або на протязі іншого терміну, про який домовились сторони, Голова Адміністративної ради за вимогою будь-якої із сторін та після консультації з обома сторонами тою мірою, якою це можливо, призначає ще не призначеного Посередника або Посередників.

Стаття 31

(1) Посередником може бути призначена особа, не включена до списку Посередників, за винятком тих випадків, коли призначення здійснюється Головою Адміністративної ради у відповідності зі статтею 30.

(2) Посередники, що призначаються з осіб, не включених до списку Посередників, повинні володіти якостями, про які йшла мова в пункті (1) статті 14.

Розділ 3. Примирювальна процедура

Стаття 32

(1) Комісія сама вирішує питання про свою компетенцію.

(2) Будь-яка заява сторони, яка містить твердження про те, що розгляд даного спору знаходиться поза компетенцією Комісії, повинна бути розглянута Комісією, яка визначить, чи розглядати таку заяву як попереднє питання чи в процесі розгляду спору по суті.

Стаття 33

Будь-яка примирювальна процедура здійснюється у відповідності з положеннями цього розділу і, якщо сторони не домовляться про інше, у відповідності з Правилами примирювальної процедури, діючими в момент, коли сторони погодились про проведення примирювальної процедури. У випадку виникнення процедурного питання, не врегульованого положеннями цього розділу або Правилами проведення примирювальної процедури та арбітражу або іншими правилами, про застосування яких сторони домовились, Комісія сама вирішує таке процедурне питання.

Стаття 34

(1) До обов'язку Комісії входить з'ясування обставин, з приводу яких між сторонами виник спір, та докласти всіх зусиль для прийняття взаємоприйнятного для сторін рішення. З цією метою Комісія має право на будь-якій стадії розгляду спору та час від часу пропонувати сторонам умови, на яких спір може бути врегульований. Сторони зобов'язані добросовісно співробітничати з Комісією, для того щоб Комісія могла виконувати покладені на неї функції, і серйозно ставитись до рекомендацій Комісії.

(2) Якщо сторони досягнуть згоди, Комісія складає доповідь, із зазначенням спірних питань та записом про те, що сторони досягли згоди. Якщо в будь-який момент примирювальної процедури Комісія дійде до висновку про те, що досягнення згоди між сторонами малоімовірно, вона припиняє процедуру та складає доповідь, із зазначенням суті спору та записом про те, що сторонам не вдалось дійти до згоди. У випадку неявки однієї із сторін або відмови від участі у примирювальній процедурі Комісія припиняє процедуру та складає про це доповідь з записом про неявку або відмову сторони від участі в процедурі.

Стаття 35

Якщо сторони не домовились про інше, жодна зі сторін у примирювальній процедурі не має права в процесі іншої процедури вирішення спору, шляхом арбітражу чи в судовому порядку чи іншому порядку вирішення, посилається на або використовувати будь-які висловлювання, заяви, визнання, пропозиції стосовно погодження, зробленого іншою стороною в примирювальній процедурі, а також на рекомендації Комісії.

Глава IV. Арбітраж

Розділ 1. Заява про арбітражне вирішення спору

Стаття 36

(1) Будь-яка Договірна держава або особа Договірної держави, яка бажає звернутися до арбітражної процедури, направляє відповідну заяву, складену в письмовій формі, до Генерального секретаря, який надсилає копію заяви іншій стороні.

(2) Заява повинна містити відомості з питань, які стали підставою для виникнення спору, відомості про сторони та їх згоду на арбітражну процедуру згідно з Правилами примирювальної процедури та арбітражу.

(3) Генеральний секретар реєструє заяву, за винятком випадків, коли на підставі інформації, яка міститься в заяві, він дійде до висновку про те, що даний спір не належить до компетенції Центру. В цьому випадку він зобов'язаний повідомити сторони про відмову в реєстрації.

Розділ 2. Заснування арбітражу

Стаття 37

(1) Арбітраж засновується в найкоротший строк після реєстрації заяви згідно зі статтею 36.

(2) а) Арбітраж складається з одного або непарної кількості Арбітрів, призначених відповідно за згодою сторін.

(б) У випадку, якщо сторони не домовились про кількість Арбітрів та порядок їх призначення, Арбітраж складається з трьох арбітрів, по одному з яких призначає кожна з сторін, а третій, що є Головою Арбітражу, що призначається за погодженням сторін.

Стаття 38

Якщо Арбітраж не був заснований на протязі 90 днів після відправлення Генеральним секретарем повідомлення про реєстрацію заяви згідно з пунктом (3) статті 36 або протягом іншого строку, про який домовлялись сторони, Голова Адміністративної ради за вимогою будь-якої з сторін та після консультацій в межах можливого з обома сторонами, призначає ще не обраного Арбітра або Арбітрів. Арбітри, призначені Головою Адміністративної ради відповідно до цієї статті, не можуть бути громадянами Договірної держави, які виступають в якості сторони в спорі, або громадянами Договірної держави, особа якої є стороною в спорі.

Стаття 39

Більшість Арбітрів не повинні бути громадянами Договірної держави, яка виступає в якості сторони в спорі, або громадянами Договірної держави, особа якої є стороною в спорі; при цьому, однак, положення даної статті не можуть бути застосовані, якщо мова йде про

Арбітраж, який складається з одного арбітра, або якщо кожний член Арбітражу був призначений за згодою сторін.

Стаття 40

(1) Арбітром може бути призначено особу, не включену в список Арбітрів, за винятком тих випадків, коли призначення здійснюється Головою Адміністративної ради згідно зі статтею 30.

(2) Арбітри, які призначені з осіб, що не включені до списку Арбітрів, повинні володіти якостями, про які йде мова в пункті (1) статті 14.

Розділ 3. Повноваження та завдання Арбітражу

Стаття 41

(1) Арбітраж сам вирішує питання про свою компетенцію.

(2) Будь-яка заява сторони, яка містить ствердження про те, що розгляд даного спору не належать до компетенції Арбітражу, повинна бути розглянута Арбітражем, який визначить, розглядати таку заяву як попереднє питання чи в процесі розгляду спору по суті.

Стаття 42

(1) Арбітраж розглядає спір, згідно норм права, відповідно до згоди сторін. У випадку відсутності згоди сторін Арбітраж застосовує право Договірної держави, що виступає як сторона в спорі, а також норми міжнародного права, які можуть бути застосовані.

(2) Арбітраж не вправі приймати невизначені рішення (рішення *non liquet*) посилаючись на відсутність або неясність правових норм.

(3) Положення пунктів (1) та (2) не впливають на право Арбітражу приймати рішення, які ґрунтуються на справедливості та добрій совісті (*ex aequo et bono*), якщо сторони домовляться про це.

Стаття 43

Якщо сторони не домовились про інше, Арбітраж має право, якщо це необхідно, у будь-який момент розгляду спору:

- а) вимагати від сторін пред'явлення документів та інших доказів і
- б) виїжджати на місця, пов'язані із спором, та проводити розслідування, якщо цього вимагають обставини.

Стаття 44

Будь-яка процедура арбітражного вирішення спору здійснюється згідно з положеннями цього розділу і, якщо сторони не домовились про інше, у відповідності з Правилами арбітражного вирішення спорів, що діють на момент, коли сторони погодилися про арбітражний порядок розгляду спорів. У випадку виникнення процедурного питання, не врегульованого положеннями цього розділу або Правилами арбітражного розгляду спорів, або іншими правилами, про застосування яких сторони домовились, Арбітраж сам вирішує таке процедурне питання.

Стаття 45

(1) Неявка однієї з сторін або не участь її у розгляді справи не зобов'язує визнавати ствердження другої сторони.

(2) Неявка однієї з сторін або її не участь у розгляді справи не перешкоджає розгляду справи Арбітражем на вимогу протилежної сторони та прийняттю рішення. Перед прийняттям рішення Арбітраж повідомляє та надає традиційний строк відсутній стороні, за винятком випадків, коли він впевнений в тому, що відсутня сторона не скористається ним.

Стаття 46

Якщо сторони не домовились про інше, Арбітраж на вимогу однієї з сторін приймає рішення стосовно додаткових або зустрічних вимог, пов'язаних безпосередньо з предметом спору, при умові, що це відповідає згоді сторін та порядку вирішення спорів і компетенції Центру.

Стаття 47

Якщо сторони не домовились про інше, Арбітраж вправі, якщо вважатиме за необхідне в зв'язку з обставинами справи, рекомендувати сторонам додаткові заходи, спрямовані на забезпечення прав кожної з сторін.

Розділ 4. Арбітражне вирішення

Стаття 48

(1) Арбітраж приймає рішення більшістю голосів Арбітрів.

(2) Рішення Арбітражу здійснюється в письмовій формі та підписується Арбітрами, що голосували за це рішення.

(3) Рішення приймається по кожному з питань, які були предметом арбітражного розгляду, і повинно бути обґрунтованим.

(4) Кожний з Арбітрів має право додати свою особисту думку з приводу прийнятого рішення, незалежно від того, чи співпадає вона з думкою більшості чи ні, а також заяву про свою незгоду з прийнятим рішенням.

(5) Центр не має права опублікувати прийняте рішення без згоди сторін.

Стаття 49

(1) Генеральний секретар терміново направляє завірені копії рішень сторонам. Рішення вважається прийнятим в день відправки його завірених копій сторонам.

(2) Арбітраж, за заявою однієї з сторін, на протязі 45 днів після прийняття рішення має право, попередньо повідомивши другу сторону, прийняти додаткове рішення, яке не було включено в рішення Арбітражу, а також зобов'язаний виправити друкарські помилки, арифметичні та інші помилки подібного роду в рішенні. Додаткове рішення є частиною рішення Арбітражу і повідомляється сторонам в тому ж порядку, що і рішення Арбітражу. Строки, передбачені в пункті (2) статті 51 та в пункті (2) статті 52, враховуються з дня прийняття додаткового рішення.

Розділ 5. Тлумачення, зміна та відміна рішення Арбітражу

Стаття 50

(1) У випадку виникнення між сторонами спору щодо змісту та предмета рішення Арбітражу будь-яка з сторін має право вимагати тлумачення рішення шляхом подання письмової заяви Генеральному секретарю.

(2) Заява по можливості повинна бути подана для розгляду Арбітражу, який прийняв рішення. У випадку, якщо це не можливо, повинен бути заснований новий Арбітраж у відповідності з положеннями розділу 2 цієї глави. Арбітраж має право, якщо вважатиме за необхідне, призупинити виконання рішення до прийняття додаткового рішення.

Стаття 51

(1) Кожна з сторін може вимагати зміни рішення шляхом письмової заяви направленої Генеральному секретарю, у випадку, якщо їй стало відомо про нові факти, які могли б суттєво вплинути на рішення Арбітражу, при умові, що ці факти не були відомі Арбітражу та заявнику на час прийняття рішення, а також якщо незнання заявником про такі факти не є результатом його необережності.

(2) Заява повинна бути зроблена на протязі 90 днів після виявлення таких фактів, однак в будь-якому випадку не пізніше ніж на протязі трьох років з дня прийняття рішення.

(3) Заява по можливості повинна бути подана для розгляду в Арбітражу, який прийняв рішення. У випадку, якщо це неможливо, повинен бути заснований новий Арбітраж у відповідності з положеннями розділу 2 цієї глави.

(4) Арбітраж має право, якщо вважатиме за необхідне, призупинити виконання рішення до прийняття додаткового рішення. Якщо заявник вимагає призупинити рішення в своїй заяві, виконання рішення тимчасово призупиняється у відповідності з Правилами арбітражного розгляду спорів.

Стаття 52

(1) Кожна з сторін має право вимагати відміни рішення Арбітражу шляхом подання письмової заяви Генеральному секретарю на наступних підставах:

- а) у випадку, коли Арбітраж був заснований неналежним чином;
- б) у випадку, коли Арбітраж перевищив свої повноваження;
- в) у випадку, якщо мав місце підкуп одного з Арбітрів;
- г) у випадку, якщо було суттєве відхилення від правил процедури;
або
- д) у випадку, якщо рішення Арбітражу не було належним чином обґрунтовано.

(2) Заява повинна бути зроблена на протязі 120 днів з дня прийняття рішення Арбітражем, однак якщо в заяві йдеться про відміну рішення Арбітражу на підставі виявлення факту підкупу, то заява повинна бути подана на протязі 120 днів після виявлення такого факту, але в будь-якому випадку не пізніше ніж протягом трьох років з дня прийняття рішення.

(3) Після отримання такої заяви Голова Адміністративної ради призначає з числа осіб, включених до списку Арбітрів, Комітет *ad hoc* в складі трьох чоловік. Членом Комітету не може бути особа, що входила до складу Арбітражу, який прийняв рішення, членом Комітету не може бути громадянин Договірної держави, що виступає стороною в спорі, або має те ж громадянство, що і особа, яка виступає стороною в спорі, не може бути призначена до списку Арбітрів однією з таких держав або виступати як посередник в даному спорі. Комітет уповноважується відмінити рішення Арбітражу в цілому або його частину на підставах, вказаних в пункті (1) цієї статті.

(4) Положення статей 41-45, 48, 49, 53 та 54 будуть застосовуватися з необхідними змінами (*mutatis mutandis*) при розгляді спору Комітетом.

(5) Комітет має право, якщо вважатиме за необхідне, призупинити виконання рішення до прийняття додаткового рішення. Якщо заявник вимагає призупинення рішення в своїй заяві, виконання рішення тимчасово призупиняється відповідно до Правил арбітражного розгляду спорів.

(6) У випадку відміни рішення спір за заявою однієї з сторін може бути переданий для вирішення новому складу Арбітражу, заснованому у відповідності з положеннями розділу 2 цієї глави.

Розділ 6. Визнання та виконання рішення Арбітражу

Стаття 53

(1) Рішення Арбітражу є зобов'язуючим для сторін і не підлягає апеляції або іншому способу оскарження, за винятком тих, які передбачені в цій Конвенції. Кожна з сторін зобов'язана підкоритись та здійснювати дії, що відповідають вимогам рішення Арбітражу, за винятком випадків, коли виконання рішення було призупинено у відповідності з положеннями даної Конвенції.

(2) Для мети цього розділу "рішення Арбітражу" означає також і будь-яке рішення, яке тлумачить, змінює або скасовує рішення Арбітражу відповідно до статей 50, 51 або 52.

Стаття 54

(1) Кожна Договірна держава визнає рішення Арбітражу, яке прийняте у відповідності з цією Конвенцією в якості зобов'язуючого та

яке забезпечує виконання грошових зобов'язань, покладених рішенням Арбітражу, в межах своєї території, так якби це було остаточне рішення судового органу цієї держави. Договірні держави, що мають федеративний устрій, має право забезпечити виконання рішення Арбітражу в межах або через федеральні судові органи та може передбачити, що такі судові органи будуть розглядати рішення Арбітражу так, якби це було остаточне рішення судового органу держави, який входить до складу держави, яка має федеративний устрій.

(2) Сторона, зацікавлена у виконанні рішення Арбітражу на території Договірної держави, повинна подати у відповідний судовий орган чи інший судовий орган влади, спеціально уповноважений на виконання такого роду дій такою Державою, копію рішення Арбітражу, завірєну Генеральним секретарем. Кожна з Договірних держав повідомляє Генерального секретаря про судовий або інший орган державної влади, який уповноважений для цієї мети та про будь-які наступні зміни стосовно до таких органів.

(3) Виконання рішення Арбітражу буде здійснюватися у відповідності з законодавством про виконання судових рішень, які набрали чинності на території Держави, де рішення підлягає виконанню.

Стаття 55

Жодне з положень статті 54 не повинне тлумачитись як відступ від діючого на території Договірної держави законодавства, що стосується імунітету такої Держави або іншої іноземної Держави.

Глава 5. Заміщення та відвід Посередників або Арбітрів

Стаття 56

(1) Після того, як Комісія або Арбітраж були засновані і розгляд справи розпочався, їх склад повинен залишатися незмінним, за винятком, випадків смерті, відставки або неможливості виконувати свої обов'язки. Тоді місце, яке стало вільним замінюється у відповідності з положеннями розділу 2 глави III або розділу 2 глави IV.

(2) Член складу Комісії або Арбітражу продовжує виконувати свої функції незалежно від того, що дану особу було виключено із списків.

(3) Якщо Арбітр або Посередник, призначений стороною, відмовиться від виконання обов'язків без згоди Комісії або Арбітражу, чле-

ном яких він був, Голова Адміністративної ради призначить особу з відповідних списків для проведення заміни.

Стаття 57

Сторона може звернутися до Комісії або Арбітражу і заявити відвід будь-кому з членів на підставі відсутності в них якостей, передбачених пунктом (1) статті 14. Сторона в арбітражному розгляді спору має право, крім того, заявити відвід Арбітра на підставі факту неналежного формування складу Арбітражу у відповідності з розділом 2 глави IV.

Стаття 58

Рішення стосовно заявленого відводу Посередника або Арбітра приймається іншими членами Комісії або Арбітражу, а у випадках, якщо думки членів розділились порівну або відвід заявлений Посереднику або Арбітру в Комісії або Арбітражі, що складається з одного члена, або відвід заявлений стосовно більшості членів Комісії або Арбітражу, рішення приймається Головою Адміністративної ради. Якщо відвід Посередника або арбітра буде визнаний обґрунтованим, Посередник або Арбітр підлягають заміщенню у відповідності з положеннями розділу 2 глави III або розділу 2 глави IV.

Глава VI. Витрати

Стаття 59

Плата, що вноситься сторонами за користування послугами, що надаються Центром, визначається Правилами, які приймаються Адміністративною радою.

Стаття 60

(1) Кожний склад Комісії або Арбітражу визначає розмір виплат, які здійснюються в якості винагороди та відшкодування витрат їх членів в межах, періодично встановлюваних Адміністративною радою, і після консультацій з Генеральним секретарем.

(2) Положення пункту (1) цієї статті не перешкоджає тому, щоб сторони попередньо домовились з Комісією або Арбітражем про розміри виплат, що здійснюються в якості винагороди та відшкодування витрат здійснених членам.

Стаття 61

(1) У випадку проведення примирювальної процедури витрати, пов'язані з винагородою та компенсацією витрат членам Комісії, а також плату за послуги, що надаються Центром розподіляються сторонами на половину. Кожна сторона сама сплачує додаткові витрати, які вона здійснила в процесі примирювальної процедури.

(2) У випадку арбітражного розгляду Арбітраж, якщо інше не передбачено згодою сторін, визначає розмір видатків, здійснених сторонами в процесі розгляду справи, а також ким і в якому порядку ці витрати, будуть виплачуватись включаючи винагороду та компенсацію витрат членам Арбітражу, а також плату за послуги, що надаються Центром. Рішення по цих питаннях є складовою частиною рішення Арбітражу.

Глава VII. Місце розгляду спору

Стаття 62

Примирювальна та арбітражна процедура розгляду спору проводиться в місці знаходження Центру, якщо в подальшому не буде передбачено інше.

Стаття 63

Примирювальна та арбітражна процедура розгляду спору, якщо інше не передбачено згодою сторін може проводитися:

- а) у місці знаходження постійно діючого Арбітражного суду, іншого органу, публічного - або приватноправового характеру, з яким Центр укладає згоду з цією метою;
- б) і в будь-якому іншому місці, стосовно до якого Комісія або Арбітраж приймуть рішення після консультацій з Генеральним секретарем.

Глава VIII. Спори між Договірними державами

Стаття 64

Будь-який спір між Договірними державами з приводу тлумачення або застосування цієї Конвенції, не вирішений шляхом переговорів пе-

редається на розгляд Міжнародного Суду ООН шляхом подання однією з сторін відповідної заяви, якщо такі Держави не домовилися про інший спосіб вирішення спору.

Глава IX. Поправки

Стаття 65

Будь-яка Договірна держава має право запропонувати поправку до цієї Конвенції. Текст запропонованої поправки повинен бути переданий Генеральному секретарю не пізніше 90 днів до зборів Адміністративної ради, на яких пропонується розгляд такої поправки; вона повинна бути розглянута та негайно передана ним всім членам Адміністративної ради.

Стаття 66

(1) Якщо Адміністративна рада прийме з цього питання рішення більшістю в дві третіх голосів її членів, запропонована поправка буде передана всім Договірним державам для ратифікації, прийняття або схвалення. Кожна поправка набирає чинності через 30 днів після відправлення Депозитарієм цієї Конвенції Договірним державам повідомлення про те, що всі Договірні держави ратифікували, прийняли або схвалили поправку.

(2) Жодна поправка не може вплинути на права та обов'язки, згідно цієї Конвенції, будь-якої Договірної держави, її уповноваженого органу або особи такої Держави, які витікають з згоди про підпорядкування компетенції Центру, висловленої до набрання чинності такої поправки.

Глава X. Заключні положення

Стаття 67

Ця Конвенція відкрита для підписання Державами - членами Банку. Вона також відкрита для підписання будь-якою іншою Державою - учасницею Статуту Міжнародного Суду і стосовно якої якого Адміністративна рада більшістю в дві третіх голосів її членів прийме рішення про запрошення до участі у Конвенції.

Стаття 68

(1) Ця Конвенція підлягає ратифікації, прийняттю, схваленню Державами, що підписали її, згідно з їх конституційними вимогами.

(2) Ця Конвенція набирає чинності через 30 днів після депонування 20-го акта про ратифікацію, прийняття, схвалення. Для кожної Держави, яка надалі подасть відповідний акт про ратифікацію, прийняття, схвалення, Конвенція набирає чинності на 30-й день після депонування такого акта.

Стаття 69

Кожна Держава законодавчим або іншим способом в міру необхідності забезпечить дію положень цієї Конвенції на своїй території.

Стаття 70

Ця Конвенція діє на всіх територіях, міжнародні зв'язки яких перебувають у віданні Договірної держави, за винятком тих, які така Держава виключила з сфери дії Конвенції шляхом письмового повідомлення Депозитарія Конвенції або в момент її ратифікації, прийняття чи схвалення, або в подальшому.

Стаття 71

Кожна з Договірних держав має право денонсувати цю Конвенцію шляхом письмового повідомлення Депозитарія цієї Конвенції. Денонсація набирає чинності через шість місяців після отримання вказаного повідомлення.

Стаття 72

Повідомлення, зроблені Договірною державою згідно статей 70 і 71, не зачіпають прав або обов'язків по цій Конвенції, які виникають у такої Держави, її органу або особи відповідно до згоди про підпорядкування компетенції Центру, висловленої до отримання вказаного повідомлення Депозитарієм.

Стаття 73

Акти про ратифікацію, прийняття, схвалення цієї Конвенції, а також поправки до неї депонуються в Банку, що є Депозитарієм цієї Конвенції. Депозитарій передасть завірені копії цієї Конвенції Державам -

членам Банку, а також будь-якій Державі, запрошеній підписати цю Конвенцію.

Стаття 74

Депозитарій зареєструє цю Конвенцію в Секретаріаті Організації Об'єднаних Націй згідно з статтею 102 Статуту Організації Об'єднаних Націй і Правилами, схваленими Генеральною Асамблеєю.

Стаття 75

Депозитарій повідомить Державам, що підписали Конвенцію, про наступне:

- а) підписання відповідно до статті 67;
- б) депонування актів про ратифікацію, прийняття, схвалення відповідно до статті 73;
- в) дату набрання чинності Конвенції відповідно до статті 68;
- г) територіальних виїмок з сфери дії Конвенції відповідно до статті 70;
- д) дату набуття чинності поправок до Конвенції відповідно до статті 66; і
- є) денонсування відповідно до статті 71.

Здійснено у Вашингтоні 18 травня 1965 року англійською, французькою та іспанською мовами, причому всі тексти мають однакову силу, в одному екземплярі, що підлягає депонуванню в Міжнародному банку реконструкції та розвитку, який згідно підписання цієї угоди буде виконувати обов'язки, покладені на нього згідно цієї Конвенції.

Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.

Україна та Сполучені Штати Америки, які надалі іменуються Сторони, бажаючи сприяти більш широкому економічному співробітництву між ними по відношенню до громадян та компаній однієї Сторони на території іншої Сторони,

визнаючи, що угода про режим, що надається інвестиціям, сприятиме припливу приватного капіталу та економічному розвитку Сторін,

погоджуючись, що справедливий та неупереджений режим по відношенню до інвестицій є бажаним для того, щоб підтримувати міцну структуру для інвестицій і максимально ефективного використання економічних ресурсів,

визнаючи, що розвиток економічних та ділових зв'язків робитиме внесок до добробуту трудящих обох Сторін і сприятиме повазі міжнародно визнаних прав трудящих, та

вирішивши укласти договір про заохочення та взаємний захист інвестицій,

домовились про таке:

Стаття I

1. Для цілей цього Договору:

а) "інвестиція" означає будь-який вид інвестицій на території однієї з Сторін, що належить або контролюється, прямо або непрямо, громадянами або компаніями іншої Сторони, такі як акція, боргові зобов'язання, контракти по наданню послуг і здійсненню інвестицій, та включає:

- матеріальну та нематеріальну власність, в тому числі такі права як іпотека, заставне утримання, забезпечення по позиції;
- компанію, пакет акцій або іншу участь в компанії або участь в активах останньої;
- вимогу стосовно грошей або вимогу відносно виконання договору, що мають економічну цінність та пов'язані з інвестицією;
- інтелектуальну власність, що включає, *inter alia*, права стосовно:
 - літературних та художніх творів, в тому числі звукозапису,
 - винаходів у всіх галузях людської діяльності,
 - промислові зразки,

- топології інтегральних схем,
- секрети виробництва, "ноу-хау", конфіденційну ділову інформацію,
- товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування;
- будь-яке право, що надається за законом або договором, а також будь-які ліцензії та дозволи згідно з законом;

б) "компанія" Сторони означає будь-яку корпорацію, компанію, товариство, об'єднання, партнерство або іншу організацію, правомірно засновану, згідно з законами та правилами Сторони або політичного підрозділу останньої, незалежно від того, чи створена вона для прибуткових цілей, знаходиться в приватній або державній власності або під контролем;

в) "громадянин" Сторони означає фізичну особу, що є громадянином Сторони відповідно до її чинного законодавства;

г) "доходи" означає суми, що отримуються від інвестицій або у зв'язку з ними, включаючи прибуток, дивіденди, відсотки, доходи від приросту капітальної вартості, роялті, управлінські, технічні та інші ставки або доходи натурою;

д) "діяльність у зв'язку з інвестицією" включає організацію контролю, управління, утримання і розпорядження щодо компаній, відділень, агентств, контор, заводів або інших організацій з метою здійснення підприємницької діяльності; укладання, виконання та приведення в дію договорів; придбання, використання, захист та розпорядження майном всіх видів, включаючи права на інтелектуальну власність; позика коштів; купівля, випуск і продаж простих акцій та інших цінних паперів, купівля іноземної валюти для оплати імпорту;

е) "державне підприємство" - означає підприємство яке є власністю Сторони або контролюється Стороною через права власності;

ж) "делегування" включає юридичну передачу прав та урядову постанову, директивний або інший акт, яким передаються державному підприємству або яким надаються державному підприємству монополії або урядові повноваження.

2. Кожна із Сторін зберігає за собою право відмовляти будь-якій компанії в наданні переваг по цьому Договору, якщо така компанія контролюється громадянами будь-якої третьої країни, та в тому, що стосується компанії іншої Сторони, така компанія не веде суттєву підприємницьку діяльність на території іншої Сторони або якщо вона контролюється

громадянами третьої країни, з якою Сторона, що відмовила, не підтримує нормальних економічних стосунків.

3. Жодна зміна форми, в якій інвестуються або реінвестуються активи, не впливатиме на їх характер як інвестицій.

Стаття II

1. Кожна із Сторін дозволить та застосовуватиме режим до інвестицій і пов'язаної з ними діяльності на основі не менш сприятливий ніж та, котра в подібних ситуаціях надається інвестиціям або пов'язаній з ними діяльності своїх власних громадян або компаній, або громадян чи компаній будь-якої третьої країни залежно від того, що є більш сприятливим, за умови права кожної Сторони встановлювати або зберігати винятки в межах галузей та питань, що зазначені в Додатку до цього Договору. Кожна із Сторін погоджується сповістити іншу Сторону до або в день набуття чинності цим Договором про всі відомі їй такого роду закони та правила, які відносяться до галузей або питань, зазначених у Додатку. Окрім того, кожна із Сторін погоджується сповіщати іншу Сторону щодо будь-якого майбутнього винятку по відношенню до галузей або питань, вказаних у Додатку, та зводити такі винятки до мінімуму. Будь-який майбутній виняток з боку будь-якої Сторони не буде застосовуватись до інвестиції, існуючої в такій галузі або сфері на той час, коли виняток набуває чинності. Режим, що надається на основі будь-яких винятків, доки інше не визначено у Додатку, буде не менш сприятливим ніж той, який надається у подібних випадках відносно інвестицій та пов'язаної з ними діяльності громадян або компаній третьої країни.

2. а) Ніщо в цьому Договорі не тлумачитиметься як таке, що перешкоджає Стороні підтримувати або створювати державне підприємство.

б) Кожна Сторона забезпечуватиме, що будь-яке державне підприємство, яке вона підтримує або створює, діє у спосіб, який не є несумісним з зобов'язаннями Сторони по цьому Договору повсякчас, коли таке підприємство здійснює будь-які регулятивні, управлінські або інші урядові повноваження, які ця Сторона делегувала йому, такі, як правило відчувувати, надава-

ти ліцензії, затверджувати комерційні угоди або вводити квоти, сплати та інші збори.

- в) Кожна Сторона забезпечить, що будь-яке державне підприємство, яке вона підтримує або засновує, користується національним режимом або режимом найбільшого сприяння, в залежності від того, який з них є більш сприятливим для інвестора, під час продажу своїх товарів або послуг на території Сторони.

3. а) Інвестиціям повсякчас надаватиметься справедливий та неупереджений режим, вони користуватимуться повним захистом і безпекою і ні в якому випадку їм не буде надано режим гірший, ніж той, що встановлений міжнародним правом.

- б) Жодна із Сторін не буде ніяким чином перешкоджати шляхом прийняття невмотивованих або дискримінаційних заходів управлінню, функціонуванню, утриманню, користуванню, отриманню доходів, розширенню або розпорядженню інвестиціями. Для цілей вирішення спорів згідно із статтею VI та VII, захід може бути довільним або дискримінаційним, незважаючи на те, що Сторона мала або використала можливість розгляду такого заходу в судах або адміністративних трибуналах Сторони.

- в) Кожна із Сторін дотримуватиметься будь-якого зобов'язання, яке вона може взяти у зв'язку з інвестицією.

4. Згідно з законодавчими актами, що стосуються в'їзду та перебування іноземців, громадянам кожної із Сторін дозволятиметься в'їжджати на територію іншої Сторони та залишатись на ній з метою здійснення, розвитку інвестицій, управління ними або консультування з питань функціонування інвестицій, у зв'язку з якими вони або компанія першої Сторони, що їх найняла, вклали або знаходяться в процесі вкладання значної кількості капіталів або інших ресурсів.

5. Компаніям, які правомірно засновані згідно з чинними законами або правилами однієї Сторони і які є інвестиціями, дозволятиметься наймати керівний управлінський персонал за власним вибором, незалежно від громадянства.

6. Жодна із Сторін не встановлюватиме вимог, пов'язаних з виконанням дій, що виникають або призводять до зобов'язань відносно експорту вироблених товарів, або які передбачають, що товари або послуги повинні бути придбані на місцевому ринку або які нав'язують

будь-які інші вимоги, як умову здійснення, розширення або утримання інвестицій.

7. Кожна із Сторін забезпечить ефективні засоби для пред'явлення претензій та здійснення прав відносно інвестицій, інвестиційних угод та дозволів на здійснення інвестицій.

8. Кожна із Сторін публікуватиме всі закони, правила, адміністративну практику та процедури, а також судові рішення, що стосуються інвестицій.

9. Режим, що надається Сполученими Штатами Америки по відношенню до інвестицій та пов'язаної з ними діяльності громадян та компаній України, згідно з положеннями цієї статті, буде в будь-якому штаті, на території або у володінні Сполучених Штатів Америки не менш сприятливим, ніж режим, який надаватиметься ними інвестиціям та пов'язаним з ними діяльності громадян Сполучених Штатів Америки, що постійно мешкають в інших штатах, на територіях або володіннях Сполучених Штатів Америки, та компаній, правомірно заснованих відповідно до чинних законів та правил.

10. Положення цього Договору, що стосуються режиму найбільш сприятливої нації, не розповсюджуватимуться на переваги, які надаються кожною із Сторін громадянам або компаніям будь-якої третьої держави в силу:

- а) зобов'язань цієї Сторони, які впливають з повного членства в зоні вільної торгівлі або митному союзі;
- б) зобов'язань цієї Сторони згідно з будь-якою багатосторонньою міжнародною угодою в рамках Генеральної Угоди по Тарифах та Торгівлі, яка набуває чинності після підписання цього Договору.

11. Сторони визнають та погоджуються, що термін "діяльність, пов'язана з інвестиціями" включає без обмеження таку діяльність, як:

- а) надання привілеїв або прав згідно з ліцензією;
- б) доступ до реєстрації ліцензій, дозволів та інших форм затвердження (які в будь-якому випадку повинні бути видані швидко);
- в) доступ до фінансових установ та кредитних ринків;
- г) доступ до їх фондів, які зберігаються у фінансових установах;
- д) імпорт та встановлення устаткування, необхідного для нормального ведення ділових справ, включаючи, проте не обмежуючись, офісне устаткування та автомобілі, та експорт

- будь-якого устаткування та автомобілів таким чином імпортованих;
- е) розповсюдження комерційної інформації;
 - є) вивчення ринку;
 - ж) призначення торговельних представників, включаючи агентів, консультантів та дистриб'юторів та їх участь у торговельних виставках та заходах по просуванню товарів на ринок;
 - з) маркетинг товарів та послуг, в тому числі і через системи внутрішнього розподілення, та маркетинг шляхом рекламування та прямих контактів з особами та компаніями;
 - і) доступ до комунальних та громадських послуг, приміщень, що здаються в оренду на комерційній основі за недискримінаційними цінами, якщо ці ціни встановлені або контролюються Урядом;
 - ї) доступ до сировинних матеріалів, ресурсів, що вводяться, та послуг всіх видів за недискримінаційними цінами, якщо ціни встановлені або контролюються Урядом.

Стаття III

1. Інвестиції не будуть експропрійовані або націоналізовані прямо або непрямо шляхом вжиття заходів, рівнозначних експропріації або націоналізації ("експропріація"), за винятком, коли така експропріація або націоналізація проводиться для громадських потреб, у недискримінаційний спосіб, з виплатою негайної, адекватної та ефективної компенсації і згідно з належним порядком, встановленим законом та загальними принципами режиму, передбаченого статтею II (2). Компенсація повинна дорівнювати справедливій ринковій вартості експропрійованої інвестиції безпосередньо перед тим, коли були здійснені дії по експропріації або коли про неї стало відомо залежно від того, що станеться раніше; розраховуватись у вільно використовуваній валюті на основі ринкового обмінного курсу, що переважає на цей час; виплачуватись без затримки; включати відсотки за комерційно вмотивованою ставкою, починаючи з дати експропріації; бути такою, що повністю реалізується та вільно переказується.

2. Громадянин або компанія будь-якої з Сторін, які заявлять, що всі інвестиції або їх частина були експропрійовані, матимуть право на терміновий розгляд справи належною судовою або адміністративною

владою іншої Сторони з метою визначення, чи мала місце така експропріація, а якщо так, то чи відповідає така експропріація та пов'язана з нею будь-яка компенсація принципам міжнародного права.

3. Громадянам або компаніям будь-якої з Сторін, чиїм інвестиціям завдана шкода на території іншої Сторони, внаслідок війни або іншого збройного конфлікту, революції, надзвичайного стану, заколоту, громадських безпорядків або інших подібних подій, надаватиметься такою іншою Стороною режим, не менш сприятливий ніж той, що нею надається своїм власним громадянам або компаніям, чи громадянам або компаніям будь-якої третьої країни, залежно від того, який з режимів є більш сприятливим по відношенню до будь-яких заходів, яких вона вживає у зв'язку з такою шкодою.

Стаття IV

1. Кожна із Сторін дозволить здійснення всіх переказів, пов'язаних з інвестицією, вільно та без затримок як на свою територію, так і зі своєї території. Такі перекази включають:

- а) доходи;
- б) компенсацію відповідно до статті III;
- в) платежі, що впливають з інвестиційного спору;
- г) платежі, здійснені за умовами договору, включаючи платежі в рахунок погашення основних та накопичених відсотків згідно з договором позики;
- д) виручку від продажу або ліквідації всієї або будь-якої частки інвестиції;
- е) додаткові вклади в капітал для підтримки або розвитку інвестиції.

2. Перекази здійснюватимуться у вільно конвертованій валюті за переважаючим ринковим обмінним курсом на дату переказу стосовно угод "spot" у валюті, що підлягає переказу.

3. Незалежно від положень пп. 1, 2 кожна із Сторін може зберігати закони та правила (а), що вимагають надання відомостей про переказ валюти та (б), що накладають податки на прибуток за допомогою таких заходів, як прибутковий податок відносно дивідендів або інші перекази. Більш того, кожна з Сторін може захищати права кредиторів або забезпечувати задоволення вимог судових рішень, прийнятих в ході судових

розглядів, шляхом неупередженого, недискримінаційного та добросовісного застосування своїх законів.

Стаття V

Сторони погоджуються без затримки проводити консультації на прохання будь-якої з них, з метою вирішення будь-яких спорів, у зв'язку з цим Договором або обговорювати будь-яке питання, що відноситься до тлумачення або застосування цього Договору.

Стаття VI

1. Для цілей цієї статті інвестиційний спір визначається як спір між Стороною та громадянином або компанією іншої Сторони, що сто-сується:

- а) інвестиційної домовленості між цією Стороною і таким громадянином або компанією;
- б) дозволу на інвестицію, що видається у зв'язку з інвестицією органом Сторони, який займається іноземними інвестиціями, таким громадянам або компаніям;
- в) заявленого порушення будь-якого права, наданого або створеного цим Договором по відношенню до інвестиції.

2. У випадку виникнення інвестиційного спору Сторони цього спору відшукуватимуть рішення спочатку шляхом консультацій та переговорів. Якщо цей спір не може бути вирішений мирним шляхом, зацікавлені громадянин або компанія можуть за вибором подавати цей спір для вирішення:

- а) судами або адміністративними трибуналами Сторони, яка є стороною в спорі;
- б) згідно з будь-якими чинними, попередньо погодженими процедурами вирішення спору; або
- в) згідно з правилами п.3.

3. а) За умови, що зацікавлений громадянин або компанія не подали спір для вирішення згідно з п.2 а) або б) і що з дати, коли виник цей спір, минуло шість місяців, зацікавлений громадянин або компанія можуть, за вибором, письмово погодитись передати цей спір для вирішення шляхом зобов'язуючого арбітражного розгляду:

- Міжнародному центру для вирішення інвестиційних спорів ("Центр"), заснованому Конвенцією щодо вирішення інве-

стиційних спорів між державами та громадянами інших держав, підписаною у Вашингтоні 18 березня 1965 року ("Конвенція ІКСІД"), за умови, що Сторона є стороною такої Конвенції; або

- Додатковому Засобу цього Центру, якщо не є доступним сам Центр; або
 - згідно з Арбітражним регламентом Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ); або
 - будь-якій іншій арбітражній установі, або згідно з будь-якими іншими арбітражними правилами, про що може бути спільно погоджено між сторонами в спорі.
- б) Як тільки зацікавлені громадянин або компанія таким чином погодилися, будь-яка сторона в спорі може розпочати арбітражний розгляд відповідно до вибору, визначеного у цій згоді.

4. Кожна Сторона відтак погоджується передати будь-який інвестиційний спір для вирішення шляхом зобов'язуючого арбітражного розгляду відповідно до вибору, визначеного у письмовій згоді громадянина або компанії згідно з п.3. Така згода разом з письмовою згодою громадянина або компанії, якщо додається згідно з п.3, задовольнятиме вимогам для:

- а) письмової згоди сторін в спорі для цілей Розділу II Конвенції ІКСІД (Юрисдикція Центру) і для цілей правил Додаткового Засобу; та
- б) "письмової домовленості" для цілей статті II Конвенції Організації Об'єднаних Націй про визнання та приведення в дію арбітражних рішень, підписаної в Нью-Йорку 10 червня 1958 року ("Нью-Йоркська Конвенція").

5. Будь-який арбітражний розгляд згідно з п.3 (а) (II), (III) або (IV) цієї статті проводитиметься в державі, що є Стороною Нью-Йоркської Конвенції.

6. Будь-яке арбітражне рішення, винесене згідно з цією статтею, буде остаточним та обов'язковим для сторін в спорі. Кожна Сторона вживає заходів для виконання без затримки умов будь-якого такого рішення та забезпечення на своїй території приведення його в дію.

7. Під час ведення будь-якої справи, що включає інвестиційний спір, Сторона не заявлятиме на свій захист або у вигляді зустрічного

позову права на зарахування або іншим чином, що зацікавлені, громадянин або компанія, отримали або отримують, відповідно до страхового або гарантійного контракту, відшкодування або іншу компенсацію за всі заявлені втрати або за їх частину.

8. Для цілей арбітражного розгляду, що провадиться згідно з п.3 цієї статті, будь-яка компанія, правомірно заснована відповідно до чинних законів та правил Сторони або політичного підрозділу останньої, але яка, відразу перед тим, як подія або події, що призвели до спору, сталися, була інвестицією громадян або компаній іншої Сторони, буде користуватися таким же режимом, яким користуються громадяни або компанії такої іншої Сторони відповідно до статті 25 (2) (б) Конвенції ІКСІД.

Стаття VII

1. Будь-який спір між громадянами або компаніями стосовно тлумачення або застосування цього Договору, який не може бути вирішений шляхом консультацій або іншими дипломатичними шляхами, буде передано, на прохання будь-якої із Сторін, до арбітражного трибуналу для винесення обов'язкового рішення згідно з відповідними правилами міжнародного права. За відсутністю домовленості щодо протилежного, діятимуть Арбітражний регламент Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), за винятком тієї частини, яка змінена Сторонами або арбітрами.

2. Протягом двох місяців, після отримання запиту, кожна Сторона призначить арбітра. Два арбітри оберуть Головою третього арбітра, який є громадянином третьої держави. Правила ЮНСІТРАЛ для призначення членів з трьох списків застосовуватимуться *mutatis mutandis* для призначення складу арбітражу, за винятком випадку, коли офіційною особою, яка призначає і на яку є посилання в цих правилах, є Генеральний Секретар Центру.

3. Якщо не погоджено інше, всі подання будуть внесені та всі слухання завершені протягом шести місяців з дати обрання третього арбітра, та суд прийматиме свої рішення протягом двох місяців з дати останнього внесення подання або дати завершення слухання залежно від того, що сталося пізніше.

4. Витрати, пов'язані з діяльністю Голови, арбітрів та інші витрати, пов'язані з веденням справи, Сторони сплачуватимуть в рівних

частках. Суд може, проте, на свій розсуд, встановити, що одна із Сторін повинна сплатити більшу частку витрат.

Стаття VIII

Цей Договір не буде перешкоджати застосуванню:

- а) законів та правил, адміністративної практики чи процедур, адміністративних чи судових рішень кожної із Сторін;
- б) міжнародних правових зобов'язань; або
- в) зобов'язань, прийнятих будь-якою із Сторін, включаючи ті, які містяться в угоді щодо інвестиції або дозволі на інвестицію, які надають інвестиціям або діяльності у зв'язку з інвестиціями режим більш сприятливий, ніж той, який надається цим Договором у подібних випадках.

Стаття IX

1. Цей Договір не перешкоджатиме застосуванню будь-якою із Сторін заходів, необхідних для підтримання громадського порядку, виконання її зобов'язань по відношенню до підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки, або захисту своїх власних суттєвих інтересів безпеки.

2. Цей Договір не перешкоджатиме будь-якій із Сторін встановлювати спеціальні формальності у зв'язку із здійсненням інвестицій, проте такі вимоги не повинні погіршувати суть будь-якого із прав, зазначених вище в цьому Договорі.

Стаття X

1. З урахуванням своєї політики по оподаткуванню кожна із Сторін намагатиметься надавати справедливий та рівний режим інвестиціям громадян та компаній іншої Сторони.

2. Проте, положення цього Договору, і зокрема статті VI та VII, застосовуватимуться до питань оподаткування лише якщо вони стосуються:

- а) експропріації згідно зі статтею III;
- б) переказів згідно зі статтею IV; або
- в) дотримання та приведення в дію умов інвестиційної угоди або дозволу, згаданих в статті VI (1) (а) або (б), в тій мірі, в якій во-

ни не охоплюються положеннями про врегулювання спорів Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між двома Сторонами, або якщо вони виникли у зв'язку з такими положеннями про врегулювання та не вирішені протягом розумного проміжку часу.

Стаття XI

Цей Договір застосовується до політичних одиниць Сторін.

Стаття XII

1. Цей Договір набуде чинності через 30 днів з дати обміну ратифікаційними грамотами. Він залишатиметься чинним протягом десяти років та продовжуватиме залишатись чинним доти, доки його дія не буде припинена згідно з пунктом 2 цієї статті. Він застосовуватиметься до інвестицій, існуючих на момент набуття ним чинності, а також до інвестицій, вкладених або придбаних після набуття чинності.

2. Кожна із Сторін може припинити дію цього Договору до закінчення первісного десятирічного періоду або в будь-який час після цього, повідомивши про свій намір іншу Сторону за один рік.

3. По відношенню до інвестицій, які здійснені або придбані до дати припинення цього Договору, та до яких цей Договір якимось іншим чином застосовується, положення всіх інших статей цього Договору продовжуватимуть діяти протягом подальшого періоду в десять років, з дати припинення.

4. Додаток та обмінний лист є невід'ємною частиною цього Договору.

На посвідчення чого, відповідні уповноважені представники підписали цей Договір.

Вчинено у двох дійсних примірниках в м. Вашингтоні 4 березня 1994 р. англійською та українською мовами, причому обидва тексти мають однакову силу.

Додаток

1. Відповідно до п.1 статті 2 Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру із національного режиму в таких галузях:

- повітряний транспорт;
- океанське та прибережне судноплавство;
- банківська діяльність;
- страхування;
- урядові субсидії;
- програми страхування та позик;
- енергетика;
- брокерство у митній службі;
- володіння нерухомим майном;
- володіння або управління радіомовленням або громадськими радіо- та телестанціями;
- володіння акціями в Корпорації супутникового зв'язку;
- послуги у сфері громадського телефонного та телеграфного зв'язку;
- підводна кабельна служба;
- використання землі та природних ресурсів;
- гірничі розробки надр, які знаходяться в державній власності;
- морські та пов'язані з ними послуги;
- "первісне ділерство" з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

2. Відповідно до п.1 статті 2 Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру з режиму найбільш сприятливої нації в нижчезазначених галузях:

- володіння нерухомим майном;
- гірничі розробки надр;
- морські та пов'язані з ними послуги;
- "первісне ділерство" з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

3. Відповідно до п.1 статті 2 Україна залишає за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру з національного режиму в таких галузях:

- виробництво устаткування, яке використовується виключно для атомних електростанцій;
- морський транспорт, включаючи океанське та прибережне судноплавство;

- повітряний транспорт;
- атомна електроенергетика;
- приватизація об'єктів освіти, спорту, медицини та науки, які фінансуються за рахунок державного бюджету;
- підприємства по видобутку солі;
- підприємства по видобутку та переробці, рідкоземельних, уранових та інших радіоактивних елементів;
- володіння та управління телевізійними та радіотрансляційними станціями;
- власність на землю.

ЗМІСТ

1. ВСТУП 2
2. РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ 5
3. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС З МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА 6
4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ 23
5. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ (ДОПОВІДЕЙ)
З МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА 73
6. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПЕРЕВІРКИ
ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК (ІСПИТ) 76
7. РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У СФЕРІ
МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАВА 81
8. ДОДАТКИ 84

УДК 341: 339.727.22

Навчально-методичний посібник

**МІЖНАРОДНЕ
ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПРАВО**

В. І. Любашенко, К. В. Громовенко

Підписано до друку 08.10.2018. Формат 60х84/16.
Ум.-друк. арк. 7,1. Зам. № 1810-08. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. (048) 7777-591
e-mail: fenix-izd@ukr.net www.law-books.od.ua

